

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Název: Pojetí bohů ve světových

náboženstvích:

Keltové v Irsku (do příchodu křesťanství)

Petra Mandelíčková

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

**Název: Pojetí bohů ve světových
náboženstvích:**

Keltové v Irsku (do příchodu křesťanství)

Petra Mandelíčková

Vedoucí práce:

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, CSc

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014 .....

Poděkování:

Ráda bych zde poděkovala vedoucí bakalářské práce

Mgr. et Bc. Dagmar Demjančukové, CSc, za odbornou pomoc, cenné rady i trpělivost a ochotu.

Poděkování také patří mé rodině za její podporu.

OBSAH

1. Úvod	7
2. Keltové v Irsku	9
3. Původ irských Keltů a jejich bohů podle Lebor Gabála Érenn	12
3.1. První vlna: Cessaire na útěku před Potopou	13
3.2. Druhá vlna: Partholonova družina	14
3.3. Třetí vlna: Nemedův lid.....	15
3.4. Čtvrtá vlna: Příklad božského rodu Túatha De Danánn	16
3.5. Pátá vlna: Příklad Keltů.....	17
3.6. Spojení mezi kolonizačními vlnami.....	18
3.7 Vytlačení Túatha De Danánn	18
4. Hlavní kultury keltského života.....	21
4.1. Kult úrody a plodnosti.....	21
4.1.1. Danu	23
4.1.2. Dagda.....	23
4.1.3. Brigit	24
4.2. Kult slunce.....	26
4.2.1. Lugh	28
4.3. Kult nebe	30
4.4. Kult vody.....	30
4.4.1. Manannán mac Lir.....	31
4.5. Kult řemesel	32
4.6. Kult válek.....	32
4.6.1. Macha.....	33
4.6.2. Badb	34
4.6.3. Morrígan	35

4.7. Kult smrti	35
4.7.1. Zásvěťi.....	38
5. Hlavní svátky keltského roku	40
5.1. Imbolc.....	40
5.2. Beltain	41
5.3. Lughnasad.....	42
5.4. Samain	43
6. Představitelé bohů na zemi	46
6.1. Druidi.....	46
6.2. Fili.....	48
6.3. Králové	49
6.4. Velekrálové.....	51
7. Hrdinské eposy	52
7.1. Táin Bó Cúailnge (Uloupení býka z Cúailnge).....	52
Závěr	55
Prameny	58
Seznam literatury.....	58
Resumé	60

1. ÚVOD

V oblasti religionistiky je náboženský život keltských kmenů značně spekulativním tématem. S nárůstem zájmu veřejnosti se otevírají nové debaty ohledně života a panteonu právě těchto našich předků. Není divu. Vzhledem k velkému množství keltských kmenů, které zabíraly evropská území od Řecka až po Francii a Španělsko, včetně dnešní Velké Británie a Irska, máme o Keltech velké množství informací. Povětšinou archeologické nálezy jsou v pevninské Evropě doplňovány svědectvími řeckých a římských filosofů, cestovatelů i císařů. Přesto je nemožné nálezy jednoznačně interpretovat a stanovit pevný panteon, vzhledem k rozdílným zvykům i názvům bohů v jednotlivých kmenech. Na pevninské části Evropy je též problém s mnohými jinými národy, které si později Kelty podmanily či je z území vytlačily.

Ačkoli do Irska přišli Keltové z pevninské Evropy relativně pozdě, právě na tomto území se uchovalo nejvíce z tamní keltské kultury. Samozřejmě, i zde se keltské zvyky, tradice a náboženské aspekty života vyvíjely pod vlivem minulých obyvatel, ale také přirozeně vlivem ubíhajícího času. Izolovanost tohoto ostrova dala keltskému náboženskému životu relativní svobodu od ostatních vlivů. Stejně jako nevlídné podnebí a nevelká úrodnost zdejších krajů nevzbuzovala v cizích kmenech a národech chuť tuto zemi získat.

Do dnešních dnů máme tedy nejvíce informací o Keltech právě z Irska a sousedního Skotka. I přes společný původ, jsou mýty těchto dvou krajin odlišné, a proto se zde budeme zabývat pouze územím irským.

Irsko dodnes fascinuje mnohými přírodními krásami, které v keltském lidu budily zvědavost. Jejich zvědavost byla ukojována skrze nadpřirozená vysvětlení vycházející z historických událostí, které postupem let získaly nadpřirozený nádech. Odpovědi také nacházeli v přírodních úkazech, do kterých si promítali vůli bohů, většinou spojovanou také s přírodními cykly a

živly. Stopy jejich působení jsou dodnes patrné v architektuře ostrova, lidových pověstech, ale i místních názvech a samozřejmě literárních dílech.

My se zde zaměříme na dochovanou písemnou tradici, tohoto ostrova. Ta sice vznikala až s příchodem křesťanských mnichů, kteří písemné záznamy neodsuzovali tak, jako jejich předchůdci druidové. Přesto je zde vliv předchozích náboženství značný.

Současné texty, které pochází nejdříve z 12. století jsou dle rozborů jazyka opisy starších textů, dnes již zřejmě zaniklých a většinou se zachovaly v mnoha verzích v různých kodexech.¹

Zde se budeme na základě jednoho z těchto textů, *Lebor Gabála Érenn*, snažit o stručnou rekonstrukci původu keltských bohů převážně z nejznámějšího božského rodu *Túatha De Danánn*. Následně budou přiblíženy různé keltské kulty spolu s možnými bohy, kteří některými svými aspekty těmto kultům odpovídají. Rozdělení bohů pod kulty je pouze orientační a pro lepší přehled. U stejnojmenných božstev byly často vyzdvihovány různé aspekty na různých částech irského území i v různých historických situacích, tím pádem by reálně mohla spadat pod několik kultů. Skrze bohy a kulty se pokusíme nahlédnout do běžného života lidí, kteří v Irsku žili před téměř 2 000 lety a jejichž potomci zde žijí dodnes.

Cílem práce tedy bude přiblížit pojetí bohů, jak je vnímali tito původní irští obyvatelé. K tomuto pochopení se zaměříme převážně na nejznámější panteon bohů *Túatha De Danánn*, nicméně okrajově si přiblížíme i jiné panteony, které vládě tohoto rodu předcházely. Pro bližší porozumění keltskému pojetí se poté seznámíme s vybranými božstvy, opět většinou z tohoto rodu a následně s významnými svátky, skrze které byli uctíváni jak tito bozi, tak jejich schopnosti. V závěru práce si nastíníme osud těchto božstev, a jak se jejich pojetí z keltského života vytratilo vlivem křesťanství, ovšem nezmizelo úplně.

---

¹ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*. 1. Vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-881-5, s. 19

2. KELTOVÉ V IRSKU

Řekneme-li Irsko, vybaví se většině lidí zelené pláně, na kterých pobíhají stáda ovcí. Tato představa odpovídá zemědělskému zaměření této země nyní i v historii. Chov dobytka má v Irsku dlouholetou tradici. Podnebné podmínky v Irské republice nejsou pro pěstování plodin příliš příznivé dnes a nebyly ani v době příchodu Keltů.

Ti začali do Irska přicházet zřejmě kolem 6. století před n. l. a do 2. století před n. l. si ostrov zcela podrobili a splynuli s původním obyvatelstvem, od kterého přejali některé původní tradice a zvyklosti².

Jak bylo již zmíněno, samotný irský ostrov se už tehdy nevyznačoval velkým potenciálem pro zemědělce. Většinu území Irska zabíraly lesy, které sice byly plné divoké zvěře, ale pro pěstování obilnin byly nepoužitelné. Mimo lesy zabíraly většinu území bažiny, a neúrodné pláně porostlé vřesem a trávou. Ani rozlehlé nížinné oblasti na severu nebyly vhodné pro zemědělství, dodnes jsou plné strmých vrchů a jezírek. Když už byla nalezena úrodná půda, většinou se rychle střídala s neúrodnými částmi.³ Ani irské sychravé a studené počasí příliš nesvědčilo zemědělství. I v důsledku toho byla většina území užívána jako pastviny pro dobytek a na menších částech byla obilná pole.⁴ Vzhledem k těmto špatným podmínkám si Keltové již tenkrát silně uvědomovali svou závislost na přízni země. Rozmary počasí jim navíc pravidelně hrozily hladomorem. Právě proto je jejich mytologie a panteon zaměřen převážně na božstva pozitivně ovlivňující plodnost a úrodu. Stejně jako nutnost potravy spojená se životem, byla součástí jejich života také smrt. Pojímal ji specifickým způsobem a samozřejmě i ona měla své zvěstovatele, kteří předznamenávali především smrt v boji. Tuto úlohu zastávaly bohyně plodnosti, z nichž se ve válečných časech stávají bojovnice (viz Morrigan, Medb a Macha).

---

² MOODY, Theodore W. *Dějiny Irska*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-179-8, s. 23-24

³ MOODY, Theodore W. *Dějiny Irska*, s. 5-6

⁴ CAMBRENSIS, Giraldus. *Dějiny a místopis Irska*. 1. vydání. Praha: AURORA, 1998. ISBN 80-85974-99-1, s. 32-33

Z toho tedy vyplývá, že keltský náboženský systém byl **polyteistický** – uctívali velké množství bohů s různými „specializacemi“, díky kterým vznikaly různé kultury. Hlavními z těchto kultů jsou obvykle již zmíněné hospodářské, válečné a kultury smrti.⁵ Dle nálezů například z *Newgrange* (viz Kult smrti) se tento keltský polyteismus vyvinul zřejmě z animistického pojetí božstev, které se vyskytovalo u předkeltských obyvatel ostrova. Tito „původní“ obyvatelé zřejmě uctívali slunce a různé přírodní jevy, ale nedochovala se konkrétní vyobrazení, pokud vůbec nějaká byla, či pojmenování těchto forem bohů. U kamenné hrobky v *Newgrange* je možné spatřit na kamenech rozmanité symboly, jejich identifikace však není jasná⁶.

U irských Keltů najdeme také různá **tabu**. Tato tabu se nazývají *gessa* (sg. *geis*)⁷. *Gessa* byly zákazy či příkazy, jejichž porušení bylo často předzvěstí brzké smrti. Byly většinou vázány na jednotlivce a často se s nimi setkáváme v mýtech, kdy se hrdinové jejich porušením odsuzují (ať už vědomě či nevědomě) k smrti. Jedním z těchto hrdinů byl například *Cú Chulainn*, hrdina ulsterského cyklu (viz *Táin Bó Cuailnge*).⁸

Gessa většinou hrdinům věstili druidové již při narození⁹, ovšem lidé je mohli získat také spolu s královskou či jinou, společensky významnou, hodností. Čím výše byla osoba společensky postavená, tím bylo těžší *geis* dodržet.¹⁰ Velká moc tedy nebyla zadarmo. Nicméně od hrdinů a králů se přirozeně očekává, aby se dokázali obětovat a měli své jednání pod kontrolou. Snad právě na tuto důležitost sebekontroly, která souvisí s uvědoměným promyšleným jednáním, *gessa* poukazují.

---

⁵ DEMJANČUKOVÁ, Dagmar. *Náboženství: dějiny a současnost*. 1. Vydání. Plzeň: ZČU, 1995. ISBN 80-7082-230-9, s. 42-43

⁶ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 33

⁷ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*. 1. vydání. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-066-7, s. 124-125

⁸ Tamtéž.

⁹ Z našeho středoevropského pohledu zastávali roli obdobnou našim sudičkám. Kromě *geisu* totiž také předvíдали osud novorozeněte. (Tamtéž.)

¹⁰ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 125

Vedle důležitých osob mohl být geis uvalen také na konkrétní místo. Jedním z nich je například hlavní královské město *Tara*¹¹. Bylo zakázáno, aby do města vstoupil kdokoli ozbrojený po západu slunce.¹²

---

¹¹ Jinak také „*Teamhair*“ či „*Temair*“. Zřejmě dnešní místo „*Rath na Riogh*“ („Pevnost králů“), nejznámější královské sídlo v Irsku opředené mnoha mýty. (VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 283)

¹² VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 125

3. PŮVOD IRSKÝCH KELTŮ A JEJICH BOHŮ PODLE LEBOR GABÁLA ÉRENN

O výkladu stvoření světa, a tedy kosmogonickém pojetí, není v irské mytologii nic známo.¹³ Pokud vezmeme v úvahu Eliadeho dělení mýtů na „mýty o původu“ a „kosmogonické mýty“¹⁴, vidíme, že v irské mytologii nám jsou známy pouze mýty o původu. Máme mytické informace o příchodu samotných Keltů, o tom, kde vznikl jejich jazyk, pojmenování země či různých významných míst, popřípadě i kořenů různých tradic. Dochovaly se i mýty o příchodu jejich bohů na ostrov. Keltští bohové byli antropomorfní, místy je tedy složité oddělit božské rody od těch lidských, častokrát se také mísí. Nejvýraznějším božským rodem byly *Túatha De Danán*¹⁵. Ti vládli na ostrově před připlutím lidských předků samotných Keltů. Je tedy možné, že tento stávající rod byl vyspělejší než nově příchozí a tedy došlo k jeho zbožštění. Informace pocházejí z pseudohistorického textu *Lebor Gabála Érenn*, který je nejstarším dochovaným irským textem. Současný opis byl pořízen v 12. století n. l., nicméně původní verze byla údajně sepsána již v 8. století.¹⁶

Tyto irské prameny byly napsány již po christianizaci Irska.¹⁷ Vzhledem k povaze práce se nebudeme soustředit na křesťanské pasáže, týkající se například monoteistických vsuvek, a pokusíme se od nich odhlédnout k zřejmě původním tradičním mýtům. Text je důležitý hlavně tím, že zde vidíme příchod bohů, který byl součástí vln osidlování. Je tu tedy patrné zbožštění jistých historických postav a zároveň souboje různých skupin božstev, která se chronologicky střídají a vše vrcholí příchodem lidí, tedy Keltů.

---

¹³ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 157

¹⁴ ELIADE, Mircea. *Mýtus a skutečnost*. 1. Vydání. Praha: OIKOYMENH, 2011. ISBN 978-80-7298-462-6, s. 22

¹⁵ Česky: „Lid bohyně Danu“ (VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 296) jinak také zkráceně nazýván „*Túatha*“. Pozor: „*túatha*“ s malým počátečním písmenem je označení pro irský historický územní celek. (VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 295)

¹⁶ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 178-179

¹⁷ Roku 431 byl v Římě ustanoven první irský biskup. V té době tedy muselo na ostrově žít už značné množství křesťanů. (MOODY, Theodore W. *Dějiny Irska*, s. 37)

3.1. První vlna: Cessaire na útěku před Potopou

Tato vlna se vztahuje k příchodu *Cessaire*, ženy pokrevně spřízněné se starozákonním Noem. Cessaire se do Irska vydala, aby unikla Potopě, kterou Noe předpovídal. Sám jí poradil, že by mohla přežít na vysokých kopcích na okolních ostrovech Irska. Ze čtyř lodí do cíle dorazí jen jedna a nakonec i její posádka umírá.¹⁸

Již v této části textu je patrná představa Irska jako jakési země zaslíbené, kde naleznou poutníci bezpečí. Tato představa je zřetelná i v dalších vlnách osidlování, kdy se vydávají cestovatelé hledat „bájnou“ zemi svých předků, popřípadě nový domov či azyl.

Ve spise jsou přesně určená místa v Irsku, kde lodě přistály, kde družina žila a i kde jednotlivé postavy zemřely. Tři muži, kteří se plavby účastnili, jsou pohřbeni: Bith na¹⁹ vrchu Sliab Betha, Fintan na/ve vrchu Tul Tuinde a poslední z mužů Ladra, byl prvním mrtvým, který byl pohřben v irské zemi.²⁰ Současné vědecké výzkumy ale zjistily, že tyto příběhy o původu místních jmen jsou nepravdivé a byly dodatečně k místům přiřazeny.²¹ Díky vědě pro nás tedy příběh ztrácí status mýtu o původu míst, ale stále v něm můžeme vidět mýtus o původu smrti na Ldrově osudu.

Ladra, první zemřelý, byl kormidelníkem, symbolicky mohl plnit funkci převozníka, kdy převážel odsouzené k smrti, do zászvěti.²² Irsko samotné lze považovat za „zemi zaslíbenou,“ popřípadě bývá v tomto příběhu nazývána Inis Fáil (Ostrov osudu).²³ Smrt kormidelníka tedy mohla znamenat i dosažení cíle – není třeba dále pokračovat, není třeba nikoho, kdo by udával další směr.

---

¹⁸ JONES, Mary. *Lebor Gabala Erenn* (online). (překlad: MACALISTER, R. A. S.). (20. 12. 2013) Dostupné na webu: <<http://www.maryjones.us/ctexts/leborgabala.html> >

¹⁹ V textu není jasně uvedené, zda současné vrchy mají představovat mohyly mužů nebo zda měli být pohřbeni v kamenné mohyle na vrcholech kopců.

²⁰ „<http://www.maryjones.us/ctexts/leborgabala.html>“

²¹ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 161

²² VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 176

²³ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 160

Ladrova smrt může představovat také vzorovou smrt. Smrt jako takovou (bez vlivu násilí či stáří), která vymezuje a podmiňuje lidský život.²⁴

Nakonec všichni přeživší přesto umírají během potopy. Nelze s určitostí říci, zda potopa je přidána křesťanskými autory či se tato představa nacházela již v původních mýtech. Keltové měli silný vztah k vodě a vodním zdrojům,²⁵ je tedy možné, že tento prvek je původní.

Ačkoli je téma potopy nejznámější ze Starého zákona, nejsou křesťanství a judaismus jedinými náboženstvími s tímto prvkem. Téma potopy se objevilo i v mnohých „pohanských“ náboženstvích a je obvyklé u národů žijících v oblasti Černého moře.²⁶ Pro příklad si uveďme epos O Gilgamešovi²⁷. Mezi tyto národy patřili i obyvatelé starověkého Řecka²⁸ a příbuznost Keltů s Řeky je v Lebor Gabála Érenn mnohokrát zmiňována²⁹. Berme v potaz, že téma potopy se ke Keltům mohlo dostat dříve než křesťanství, a církevní pisatelé mohli pouze vyzvednout fakt, který jim vyhovoval.

3.2. Druhá vlna: Partholonova družina

Partholonova družina do Irska dorazila 300 let po Potopě³⁰. Jak na první pohled vypovídá jméno vůdce skupiny, pocházeli z oblasti Sicílie a Řecka³¹. Opět je zde viditelný vliv řecké kultury, který se projevil již dříve. Obdobně jako funkce převozníka v předchozí pasáži, tak i zde Partholonův původ svědčí o spojení těchto dvou zemí.

---

²⁴ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*. 1. Vydání. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2010. ISBN 978-80-7207-787-8, s. 107

²⁵ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-222-7, s. 15

²⁶ HAARMANN, Harald. *Historie potopy světa*. 1. Vydání. Praha a Litomyšl: nakladatelství Ladislava Horáčka – Paseka, 2010. ISBN 978-80-7432-079-8, s. 18. Podle současných vědeckých výzkumů je pravděpodobné, že v této oblasti k potopě opravdu došlo. (Tamtéž, s. 10).

²⁷ „On tajemství zřel, odhalil skryté a přinesl zvěst o tom, co před potopou bylo.“ (*Epos o Gilgamešovi*. (překlad MATOUŠ, Lubor). 3. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1976. ISBN –, s. 22)

²⁸ HAARMANN, Harald. *Historie potopy světa*, s. 19-21

²⁹ „<http://www.maryjones.us/ctexts/leborgabala.html>“

³⁰ Tamtéž.

³¹ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 161

S Partholonovým příchodem jsou spojeny počátky zúrodnování Irska, kdy se klade důraz hlavně na spolupráci kmene během tohoto procesu a nejen jedince.³²

Během Partholona pobytu také byla v zemi svedena první bitva o Irsko proti Fomoirům. Původ těchto „jednorukých a jednohých bytostí“ není znám, občas bývají ve spise označovány za „see-rovers“³³ tedy piráty či korzáry. Nicméně je možné, že byli také původními obyvateli ostrova či alespoň přilehlých ostrůvků, kteří plenili na pevnině. Jak ovšem napovídá jejich jméno, které se dá přeložit jako „z pod moře“ popřípadě „mořští obři“³⁴, mohou symbolizovat i zemské či podsvětní síly.³⁵

Přes vítězství v bitvě Partholon po několika letech umírá a s ním i jeho lid. Není specifikováno jak, pouze, že následkem nějakých „pohrom“ či „tragédií“³⁶ I přes tento nešťastný konec je Partholon dodnes považován za ducha plodnosti.³⁷

Jiná z verzí Partholona jména, Bartholan („mořské vlny“)³⁸ se spojuje s výkladem tohoto muže jako symbolu pro prvotní pohyb. Vlnu, která probouzí život a dění na ostrově.³⁹

3.3. Třetí vlna: Nemedův lid

S připlutím Nameda, který opět pocházel z Řecka, začala pro Kelty další etapa osidlování. S Nemedem zřejmě začala v Irsku zemědělská produkce ve větším měřítku, alespoň je možné se tak domnívat dle výpisu 12 plání, které zúrodnil. Opět se zde setkáváme s Fomoiry, jsou však zmiňováni v nadřazeném postavení. Obyvatelé Irska jim musí platit daně v podobě naturálií a každý rok během samainu je nosit k věži *Toirinis Cetna*, kde bylo Fomoirské „velitelství.“

---

³² LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 109

³³ „<http://www.maryjones.us/ctexts/leborgabala.html>“

³⁴ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 119

³⁵ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 24

³⁶ „And it is there that Partholon died, five thousand men and four thousand women, of a week's plague... Plague killed them all except one man...“
(<http://www.maryjones.us/ctexts/leborgabala.html>)

³⁷ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 19

³⁸ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 109

³⁹ Tamtéž.

Nemedův lid se bouří, propuká válka a Fomoirové vytlačují nově příchozí ze země. Nemedovi potomci se po letech vrací jako Fir Bolgové a s jejich příchodem získává Irsko první krále.⁴⁰

Zde se setkáváme s první zmínkou o svátku samainu a už zde se během svátku obětuje jídlo, stejně jako i v pozdější tradici (viz Samain). Tento den je slaven v Irsku i vzdáleném okolí prakticky dodnes.

3.4. Čtvrtá vlna: Příchod božského rodu Túatha De Danánn

Příchod božského rodu Túatha De Danánn je značně odlišný od ostatních už tím, že přišli z temna. Tři dny a tři noci trvalo zatmění slunce, které uvádělo jejich příchod. Jsou popisováni jako nositelé druidské moudrosti a magických sil.⁴¹ Viditelný je tedy mýtus o původu druidů a jejich schopností – tedy jejich božský původ. Tyto bytosti se významně liší od předchozích, kteří neměli žádné aktivní kouzelné schopnosti.

V souvislosti s magickými silami s sebou přinášejí kouzelné předměty, jedním z nich je bájný *kámen Fál*, který má vzkřiknout v přítomnosti právoplatného irského krále.⁴² Zde je možné vidět kořeny spojení královské moci s mocí bohů.

Dalším předmětem je *meč vítězství*. Je to královský dědičný meč, který původně patřil králi Nuadovi.⁴³ *Lugovo kopí* je třetím předmětem, vždy zasáhlo cíl a zřejmě také symbolizuje sluneční paprsky.⁴⁴ Poslední z magických předmětů je *kotel hojnosti*, ve kterém bylo stále jídlo, a vlastnil ho král/bůh Dagda.⁴⁵ Tyto čtyři předměty jsou nejvíce spojované s tímto rodem, ovšem kouzelných předmětů se v mytologii vyskytuje daleko více.

V bitvě u *Mag Tuired* téměř vyhladili rod Fir Bolgů. Přeživší z tohoto rodu jsou vyhnáni do exilu na Aranské ostrovy.⁴⁶ Později jim králova Medb a král

---

⁴⁰ „<http://www.maryjones.us/ctexts/leborgabala.html>“

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž.

⁴³ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, spol. s r. o., 2001. ISBN 80-7021-470-8, s. 62

⁴⁴ Tamtéž. Další z mnoha aspektů boha Luga, který ho řadí do slunečního kultu.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 23

Ailill dají k dispozici část území v Connachtu.⁴⁷ Tento lid však už není více potřebný pro vládnoucí rod.

Když v této (pro Fir Bolgy osudné) bitvě u Mag Tuired ztrácí král Nuadu ruku, je sesazen z trůnu a nahrazen Bressem. Keltové tedy od krále a zosobněného božského vládce požadovali fyzickou dokonalost. Bozi sice byli antropomorfní a tolerovali se jim i lidské rozměry, ale fyzicky nedokonalý král nebyl tolerován.⁴⁸ Nuadu se na trůn vrací až poté, co mu kovář a léčitel Dian Cécht vytvoří novou, stříbrnou ruku a tím z něho udělá opět kompletního člověka.⁴⁹

Lid Fomoirů, který byl velkým nepřítelem Fir Bolgů, ale i nyní Túatha De Danánn je tolerován. Zdá se, že ačkoli lid Túatha oplývá udatnými bojovníky a kovotepci, nemá tak rozsáhlé zemědělské zkušenosti jako Fomoirové. Po nějaké době ovšem lid začíná splývat a rod Túatha přijímá od Fomoirů zemědělské umění. Fomoirové jsou dále nepotřební a není třeba trpět jejich nadvládou a útlak, jsou poraženi.⁵⁰

Z lidu Túatha De Danánn pochází většina známých božstev, ačkoli Keltové neměli pevný panteon, zde je náznak jakési olympské hierarchie⁵¹. Tímto se ovšem budeme zabývat až dále.

3.5. Pátá vlna: Příchod Keltů

Poslední do Irska připlouvá rod Milésianů neboli synové Míla. Ti jsou obyčejnými lidmi, byť stejně jako lidu Nemedovu jim byli přiřknuti bibliční předci. Příchod Mílových synů do Irska, byl Mílovi samotnému předpovězen druidem *Caicerem*. Po Mílově smrti vystoupal jeho syn Íth na vrch Breoganovy věže ležící v dnešním Španělsku, ze které zahlédl břehy bájně země. Vydal se tedy na pouť. Přes mnohé nesnáze a ztráty nakonec některé z lodí dosáhnou břehů Irska a setkávají se s třemi původními bohyněmi: Banbou, Ériu a Fódrou.

---

⁴⁷ „<http://www.maryjones.us/ctexts/leborgabala.html>“

⁴⁸ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 21

⁴⁹ „<http://www.maryjones.us/ctexts/leborgabala.html>“

⁵⁰ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 23

⁵¹ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 167

Všechny tři požadují, aby Irsko neslo jejich jméno⁵². Vyhrává Ériu⁵³, ta samá bohyně, která může za smrt Ítha, který zpochybnil její božskost. Milésiané násilím přebírají zemi a jejich potomci žijí v Irsku dodnes.⁵⁴ Současná irština (gaelština) pochází dle mýtů od tohoto rodu, který se někdy nazývá Gaelský⁵⁵.

3.6. Spojení mezi kolonizačními vlnami

Túan mac Cairil, jediný přeživší z Partholonovy družiny. V jeho osobě se propojují skupiny, které této družině následovaly. Skrze jeho proměny v různá zvířata⁵⁶ se rody propojují a opět poukazují na cyklické chápání světa a veškerého jeho dění, které bylo Keltům vlastní.

Jeho schopnost měnit se ve zvířata také dává zdánlivé lidské historii nádech posvátna a zbožšťuje mytické dějiny.⁵⁷

Cyklus proměn končí ve chvíli, kdy je v podobě lososa sněden královnou (již po příchodu synů Mílových) a ta ho porodí jako člověka.⁵⁸ Poprvé se v mýtech objevuje jako člověk, a ke konci své cesty, se vše uzavírá jeho opětovným zrozením mezi lidmi.

3.7 Vytlačení Túatha De Danánn

Otázkou zůstává, kam zmizel božský rod Túatha. Dle pověstí máme dvě možnosti, které se často pojí. Buď odpluli na ostrovy na západ,⁵⁹ anebo se odebrali do podzemního světa neboli zászvětí. Vchody do jejich říše jsou nazývány *síde*⁶⁰, mohou jimi být nápadné kruhové mohyly⁶¹ nebo také nitra hor, jeskyně, údolí či dominantní pahorky. Vzhledem k silné vazbě Keltů na vodní toky mohou být také situovány k vodním pramenům, pod hladiny jezer či moří.⁶²

---

⁵² „<http://www.maryjones.us/ctexts/leborgabala.html>“

⁵³ Irsko se v irštině nazývá: „Éire“ (Tamtéž.)

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 19

⁵⁶ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 113-114

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 107

⁶⁰ Pl. *síde*, sg. *síd* (VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 270)

⁶¹ MACKILLÓP, James. *Keltské bájesloví*, s. 179

⁶² VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 270-271

Bývá též uváděno, že síde nejsou pouhými vchody, ale také samostatnými sídly. V této představě síd není například pouhá mohyla z navršených kamenů, je to spíše palác či vznešené sídlo, které z vnějšku vypadá zcela obyčejně a nenápadně.⁶³ Sídla bohům rozdělil *Mannanán mac Lir* („bůh moře“⁶⁴) přičemž na sebe údajně zapomněl. Zřejmě proto je jeho sídlo situováno na ostrov daleko za břehy Irska (více viz *Mannanán mac Lir*). Zasluhou tohoto boha tedy patří každý síd konkrétnímu bohu či bohyni⁶⁵. Z mytologie je známo i několik názvů míst z podzemní říše Túatha, například: *Emain Ablach* (Pevnost jablek)⁶⁶, *Dún Scáith* (Pevnost strachu/stínu)⁶⁷

O svátku *samain* se mohou (ale nemusí) síde otevřít i pro smrtelníky. Pokud ovšem jednou někdo vstoupí, zřídka bývá cesty zpět. Důvodem je, že čas v zászvěti běží pomaleji. Smrtelník tam tedy nestárne, ale když se vrátí na zemi, zestárne tak, jakoby nikdy neodešel. Za příklad bývá uváděn příběh *Oissína* z *Fenianského cyklu*. Ten se zamiloval do *Niam Chinnoir*, jedné z rodu Túatha. Zahlédl ji, když se zrovna projížděla Irskem na svém bílém oři a od té chvíle na ni nedokázal přestat myslet. Hledal ji a dostal se až do země *Tir Na nÓg*. Zde se s ní usadil a žil blaženě po tři sta let. Po této době ho zmohl stesk po domově, po Irsku. Vydal se tedy zpět, ale byl varován, že jestli se dotkne země, zemře. Nešťastnou náhodou padá z koně a mění se v prach.⁶⁸ Za nesmrtelnost a život v blahobytu v zászvěti, je nutné zaplatit ztrátou nejtěžší – starého života a domova. Tento příběh by se dal vyložit jako symbolika hranice mezi životem a smrtí. Pokud jednou někdo hranici smrti překročí, není návratu ke starému životu. Zároveň zde vidíme víru v posmrtný život, který se odehrává na blaženém místě, kterým je v tomto případě *Tir na nÓg*.

Mimo tento mýtus, lákají do své říše Tuátha smrtelníky i úmyslně. Nepatří mezi všemocné bohy, proto občas potřebují od lidí výpomoc⁶⁹.

---

⁶³ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, str. 147

⁶⁴ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 204

⁶⁵ Tamtéž, s. 270-271

⁶⁶ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, str. 180

⁶⁷ Tamtéž, str. 150

⁶⁸ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 244

⁶⁹ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 108

Během samainu také Túatha vycházejí mezi smrtelníky a povíjí s nimi potomky. Tímto mýtem si Keltové vysvětlovali velmi talentované či jinak výjimečné osobnosti, které se mezi nimi nacházely⁷⁰.

V dnešních představách jsou příslušníci tohoto rodu a obyvatelé sídů pokládáni za raráchy, skřítky a démony. Na vině je nejspíš křesťanská snaha potlačit staré lidové bohy.⁷¹

---

⁷⁰ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 270-271

⁷¹ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 180

4. HLAVNÍ KULTY KELTSKÉHO ŽIVOTA

Užití slova „kult“ může evokovat rozdělení keltského náboženského světa do malých podskupin, kdy někteří jedinci tvořili kult boha slunce jiní například kult bohyně války. Takovéto chápání je mylné. Z obecné charakteristiky druidů (viz Druidi) nevyplývá, že by tito „kněží“ byli zasvěcování jednotlivým božstvům jako tomu bylo například v antickém Řecku. Bozi byli zřejmě pojímání jako celek, obdobně jako svět. Nelze zdůrazňovat pouze jednoho boha, protože jeho pole působnosti je omezené a pro život je třeba přízeň všech bohů. Přeneseně můžeme říci, že uctívání pouze boha slunce by pro tento polyteistický národ znamenalo, že zemře žízni, protože bohové nebes a vod se budou cítit ukřivděně a nedarují lidem životodárný déšť.

Bozi, kteří jsou přiřazeni k jednotlivým kultům, byli vybráni převážně z rodu Túatha De Danánn, protože se v mýtech objevují nejčastěji a lze tak nejlépe vyzorovat jejich aspekty. Nelze však brát tato přiřazení ke kultům dogmaticky. Jeden bůh nemá aspekty náležející výhradně k jednomu kultu, ovšem některé aspekty jsou zdůrazňovány a vyzdvihovány a právě dle nich se zde budeme řídit.

Následující rozdělení na kulty je tedy pouze obrazné a slouží pro lepší orientaci.

4.1. Kult úrody a plodnosti

V tomto kultu byly povětšinou uctívány ženské bohyně. Matky Země byly základním aspektem božství a života vůbec. Byly zobrazovány s dětmi či potravinami.⁷² Děti symbolizovaly život a další generace, potraviny úrodu země a tím zachování lidského života.

Kromě ženy bylo dalším symbolem plodnosti, který se mohl objevovat i samostatně, například na mincích, často vejce. Bylo zárodkem života, ale zároveň odkazovalo k nějaké matce, která život dala a v ideálním případě

---

⁷² GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 78

zemřela dříve než její potomstvo. Symbolizovalo tedy nekonečný koloběh života a zároveň propojení všeho živého. Vše odněkud pochází, z nějakého vejce či semena, nechá vzniknout nové generaci a poté zahyne.⁷³

Vraťme se zpět k ženským bohyním. Plodivá síla žen, která byla důležitá pro životní cyklus celé společnosti, byla vysoce ceněna. Zřejmě i díky této skutečnosti byla keltská společnost **matriarchální**. Keltové si ovšem uvědomovali také mužský princip, který byl zároveň protikladem tomu ženskému, s kterým tvořil celek. Podle některých teorií lze tyto dva principy rozdělit na plodnost mužskou, symbolizovanou sluncem a plodnost ženskou spojenou s těhotenstvím a měsícem.⁷⁴

Dualistický pohled obecně předpokládá dva protikladné prvky tvořící celek. Tato protikladnost je příčinou stálého napětí mezi těmito dvojicemi. Stejně je to i v tomto případě. Souboj slunce v podobě muže a měsíce v podobě ženy můžeme vidět například v boji Cú Chulainna proti královně Medb v textu *Táin Bó Cuailnge*.⁷⁵ Tomuto boji předchází hádka Medb s jejím manželem Ailillem o to, kdo je mocnější. Tato moc je nakonec promítnuta do dvou býků, kteří se spolu utkají a v závěru oba umírají.⁷⁶

Vzhledem k síle ženského prvku v keltské společnosti, alespoň té rané, ovšem nebylo výjimkou, když ženský prvek zastínil ten mužský a ženy byly spojovány i se sluneční symbolikou.⁷⁷

Důležitost kultu plodnosti je patrná také na čtyřech hlavních svátcích, které souvisely všechny se zemědělstvím a pastevectvím v závislosti na proměnách ročních období.⁷⁸

Předtím než se zaměříme na tyto svátky, se seznámíme s nejvyššími bohy a bohyněmi plodnosti:

---

⁷³ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 27

⁷⁴ Tamtéž, s. 39

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ Project Gutenberg's The Ancient Irish Epic Tale Táin Bó Cúailnge (online). (překlad: DUNN, Joseph). (13. 3. 2014) Dostupné na webu <http://www.gutenberg.org/files/16464/16464-h/16464-h.htm#footnotetag6_131>

⁷⁷ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 57

⁷⁸ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 71

4.1.1. Danu

Danu by se mohla v irské mytologii považovat za zosobnění Eliadeho *deus otious* („bůh stvořitel“)⁷⁹, kdy bohyně, která je považována za stvořitelku všech bohů, je nižšími bohy, které stvořila zatlačena do pozadí, protože její funkce už není aktuální.⁸⁰

Různé varianty jejího jména se zachovaly v ústní lidové tradici, odkud se z Irska dostaly až do Skotska a Anglie.⁸¹ Její funkce byla zřejmě původně mateřská bohyně, zajišťující úrodu a plodnost, zároveň také bohyně smrti. Postupem času však její povinnosti převzaly její „děti“ a sama bohyně byla zatlačena do pozadí.⁸²

Dle jejího významu v ústní tradici, kde bývá připomínána, byla zřejmě důležitou bohyní předkeltských obyvatel Irska. I různé formy jejího jména by odpovídaly velkému stáří, kdy se působením různých kmenových jazyků patřícím různým generacím jména komolila. Její osoba není ani zmiňována v mýtech, které se nám písemně zachovaly. Tyto mýty se vesměs týkají rodu Túatha, kde bývá označována za „matku“ což může značit, že tomuto rodu předcházela, ale její skutky rozváděny nejsou, protože už není aktuální.

4.1.2. Dagda

Nejvyšší bůh mezi Túatha De Danánn a pomyslný otec rodu.⁸³ Jeho postavení by se dalo srovnat s postavením řeckého boha Dia jako zakladatele rodu, od kterého se odvozují jak bozi, tak smrtelníci.⁸⁴ Ačkoli samotný Dagda se neprojevuje příliš aktivně vůči lidem, netrestá je jako Zeus, který smrtelníky trápil svými rozmary.

Dle jeho vysokého postavení by se mohlo zdát, že je manželem bohyně Danu, ovšem nesmíme zapomínat, že se pohybuje v oblasti matriarchální společnosti.

---

⁷⁹ ELIADE, M. *Mýtus a skutečnost*, s. 71

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 83

⁸² Tamtéž.

⁸³ Tamtéž, s. 80-82

⁸⁴ Tamtéž.

Podle mýtů je považován za jejího bratra či syna.⁸⁵ Muž je tedy ženě podřízen či je na stejné úrovni. V žádném případě však ženu nepřevyšuje.

Na chování Dagdy, můžeme postřehnout, jak si keltská společnost zřejmě představovala ideální život. Jeho povaha je mírná, přes své vysoké postavení není hrdinným válečníkem. Má rád klid, hodování a ženy. Právě proto byl velmi blízký sedlákům a chudšímu lidu.⁸⁶ Keltové na irském ostrově tedy nebyli horlivými bojovníky, ani velkými dobrodruhy. Stejně jako jejich hlavní bůh se chtěli bavit a klidně žít.

O jeho oblíbě u lidu svědčí i překlad jeho jména: „dobrý Bůh.“⁸⁷ Je bohem hojnosti a znovuzrození, ale má i kouzelný kyj, který mu dává moc nad životem a smrtí⁸⁸. V době míru se tento symbol válečného boha dostává do pozadí a navrácí se jeho symbolika plodivé síly. V této době je představován jako zavalitý muž, který holduje dobrému jídlu a pití. V jeho síních se konají nikdy nekončící hostiny, během kterých hostí jídlem ze stále se plnícího kotlíku⁸⁹, který symbolizuje hojnost, a v jeho ložnici se střídají různé ženy/bohyně jako symbol jeho plodnosti.⁹⁰

Jeho velká moc přesahující schopnosti prostého lidu se projevuje nejen vlastnictvím kouzelného kotlíku, ale i skrze jeho kouzelnou harfu. Hraním na tuto harfu dokázal měnit roční období a zároveň ovlivňovat lidskou náladu.⁹¹ Snad i tento aspekt z něho dělá patrona básníků a jeho moudrost patrona druidů a učenců.⁹²

4.1.3. Brigit

Brigit je jednou z „neuniverzálnější“ irských bohyň. Její vliv byl zřejmě tak silný⁹³, že během christianizace splynula se svatou Brigitou z Kildare.⁹⁴

---

⁸⁵ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 80-82

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 20-21

⁸⁸ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 80-82

⁸⁹ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 74

⁹⁰ Tamtéž, s. 20-21

⁹¹ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 80-82

⁹² Tamtéž, s. 81

⁹³ Dle příbuznosti jejího jména k severoanglickému kmeni *Brigantů* je možné, že Brigita byla irskou obdobou bohyně „*Briganti*“. (BUTLER, Joseph. *Encyklopedia of Religion* (vol. 2 – Attributes of God). (editor JONES, Lindsay). 2. vydání. Thomson Gale, 2005. ISBN 0-02-

Brigit byla původně velká mateřská bohyně dle některých zdrojů dokonce dcera *Dagdy* a tedy i příslušnice rodu *Túatha De Danánn*.⁹⁵ Setkat se s ní můžeme také v podobě vysoké bohyně matky, ze které vychází triáda irských matek země: *Ériu*, *Banba* a *Fódla*⁹⁶, které jsou personifikacemi irské země. *Ériu* zemi dala své jméno. *Fódly* jménem bývá irská země také nazývána, ovšem pouze básníky v jejich dílech⁹⁷. Tato podoba Brigit spojená s básnictvím předjímá další triádu, kdy další dvě bohyně jsou Brigit-léčitelka a Brigit-kovářka.⁹⁸

Kromě tradičních povinností spadajících pod bohyni země (tedy péče o úrodnost půdy a plodivé síly lidí i zvířat), byly Brigit také zasvěceny četné prameny a řeky.⁹⁹ K pramenům se vázaly léčivé síly (viz Kult vody), narážíme zde tedy opět na Brigitu-léčitelku. Jejím hlavním atributem však byl oheň, symbol pro sluneční energii.¹⁰⁰ Symbolem této energie byla svastika.¹⁰¹

Tato svastika je většinou pravotočivá, ovšem její konce jsou paprskovité, ne zahnuté jako v případě svastiky užívané v hinduismu. Vlivem christianizace se začala zpodobňovat spletená ze slámy jako symbol svaté Brigity z Kildare¹⁰².

I přes sluneční symboliku zde není Brigita úmyslně zařazena do solárních božstev, protože je také bohyní smrti, bohyní vodních toků a její stejnojmenné sestry jsou patronkami nejen již zmíněných kovářských řemesel a poezie, ale dále také věšectví, magie a moudrosti.¹⁰³

Jak bylo zmíněno již v úvodu, v osobě sv. Brigity z Kildare a „pohanské“ bohyně Brigity můžeme pozorovat transformaci pohanských božstev v křesťanské světce. K tomuto splynutí většinou docházelo ve chvíli, kdy pohanský bůh byl příliš silně zakořeněn v místní tradici a nově příchozí

865997-X). Nebyla tedy jen lokální irskou bohyní, ale víra v ní měla zřejmě silnou tradici. Pro křesťanskou víru tedy bylo prakticky nemožné takto silně zakořeněnou bohyni vymístit z keltské společnosti.

⁹⁴ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 50

⁹⁵ Tamtéž.

⁹⁶ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 32

⁹⁷ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 36

⁹⁸ BUTLER, Joseph. *Encyklopédia of Religion (vol. 2 – Attributes of God)*, s. 1053

⁹⁹ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 50

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž.

křesťanství ho potřebovalo v zájmu monoteismu odstranit. Podobnost této světice s bohyní je velice výrazná. Uvedme si nyní pár faktů ze života křesťanské světice, pro lepší pochopení.

Svatá Brigita z Kildare žila údajně mezi lety 454 – 524 n. l.¹⁰⁴, což je jediné, co ji odlišuje od keltské Brigity. U té přesné historické zařazení chybí, což je ale pro irské mytické postavy obvyklé. Brigita z Kildare byla známá svým blízkým vztahem k zemědělství a floře obecně. Když odešla od lidí, postavila si chýši pod dubem, později na tomto místě vyrostl její klášter¹⁰⁵. V klášteře Kildare udržovaly jeptišky stále živý oheň, jehož patronkou se stala právě svatá Brigita.¹⁰⁶

Jak jsme si řekli dříve, původní Brigita měla také spojitost se zemědělstvím i s ohněm. Do očí bije i volba stromu, pod kterým měla křesťanská světice žít. Dub byl pro Kelty jedním z nejposvátnějších stromů.¹⁰⁷ Rostly většinou u vodních toků, takže byly nejčastěji oběťmi úderů blesků.¹⁰⁸ Keltové v tomto jevu neviděli fyziku jako my, ale boží úkaz. Strom byl vyvolen. Kolem dubů se konala také shromáždění a dokonce se na dub i přísahalo. Křivá přísaha, daná dubu mohla zapříčinit nejen, že dub dále neplodil žaludy, ale i neúrodu a hladomor celé země.¹⁰⁹

Zajímavé také je, že sv. Brigita slaví svůj svátek 1. února¹¹⁰ a tím „překrývá“ významný keltský svátek *Imbolc*.

4.2. Kult slunce

Symbolika slunce je u Keltů velmi rozšířena. Slunce bylo považováno za dárce života, plodnosti i zdraví. Sluneční kotouče v podobě paprskovitých kol se dávaly také do hrobů jako útěcha mrtvým a příslib nového života.¹¹¹

¹⁰⁴ BUTLER, Joseph. *Encyklopedia of Religion (vol. 2 – Attributes of God)*, s. 1052

¹⁰⁵ CHLUMSKÝ, Jan. *ŽIVOTOPISY SVATÝCH: Svatá Brigita z Kildare* (online). (22. 2. 2014) Dostupné na webu: <<http://www.catholica.cz/index.php?id=418> >

¹⁰⁶ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 50

¹⁰⁷ STORL, Wolf-Dieter. *Magické rostliny Keltů*. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2004. ISBN 80-7207-557-8, s. 213

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 214-216

¹¹⁰ „<http://www.catholica.cz/index.php?id=418>“

¹¹¹ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 61

Léčivé schopnosti přisuzované slunci se projevovaly skrze malé sluneční kotouče, které byly házeny do léčivých pramenů¹¹².

Za jeho rozmanité dary bylo slunce uctíváno, ovšem nelze prokázat, zda měli boha či božstva, kteří by slunce zosobňoval.¹¹³ Byly nalezeny sošky se symboly sluncí, postavy ovšem nelze identifikovat bez dalších podkladů.

Dnes poměrně známou symbolikou pro keltské slunce je *triskelion*, symbol ze tří propojených spirál.¹¹⁴ Tato spirála je viditelná i na velkém menhiru u mohyly Newgrange (více Kult smrti), která je spojována se slunečním cyklem:

To by mohlo navozovat dojem, že symbol *triskelionu* pochází od předkeltského obyvatelstva Irska. Symbolika čísla tři spojená se sluncem je ovšem rozšířenější na hmotných nálezích z pevninské Evropy¹¹⁵ a už samotný název *triskelion* zní řecky. Pravděpodobné tedy je, že Keltové, kteří do Irska přišli z pevninské Evropy¹¹⁶, s sebou tento symbol přinesli. Sám Lengyel připouští, že keltské umění se vyvíjelo z řeckého:

„...výtvarná metafora vyvíjející se od řeckého typu k typu keltskému...“¹¹⁷

Důležitější fakt je, že tento symbol svědčí o jejich uvědomění si spojení stavby se sluncem a jeho cykly¹¹⁸. Na stavbě Newgrange tedy můžeme vidět propojení pre-keltského a keltského slunečního kultu.

Původ slunečního kultu u předkeltských obyvatel ostrova je patrný také na lidových tradicích, které se dochovaly do dnešní doby. Za příklad můžeme uvést poutě ke svaté Gobinu v hrabství Cork. Pouť je vedena ve směru dráhy slunce. Poutníci prochází kolem hrobu světice Gobinu a dodnes uctíváné

---

¹¹² GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 65

¹¹³ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 33

¹¹⁴ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 40-41

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ MOODY, Theodore W. *Dějiny Irska*, s. 22

¹¹⁷ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 42

¹¹⁸ Toto ovšem bývá i zpochybňováno: „...zda keltské obyvatelstvo vědělo o spojení těchto hrobů se sluncem, nelze s jistotou říci.“ (MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 33). Nelze tedy zapomínat, že se stále pohybujeme na poli pravděpodobnosti a spekulací, když rozebíráme náboženství a kulturu společnosti zaniklou před stovkami let.

vyschlé studny, na jejímž dně byl nalezen kamenný reliéf s mužem, který ho ve směru hodinových ručiček obchází.¹¹⁹

Tento pre-keltský vliv, je možná také důvodem spojení sluneční symboliky s ženským prvkem velmi rozšířeným na irském území. Většina evropských slunečních bohů je totiž mužského pohlaví (např. slovanský Svarog¹²⁰, starořecký Apollón aj.). Oproti tomu sošky se sluneční symbolikou nalezené v Irsku jsou povětšinou pohlaví ženského¹²¹. Sluneční a ženský princip byl spojen zřejmě z důvodů plodnosti. Slunce plodí úrodu, ženy potomky.¹²²

Spojitost žen se solárním kultem symbolizujícím úrodu, lze vidět i na korunovačním rituálu. Během ritu dává bohyně Ériu, ztělesňující celý ostrov, králům při korunovaci napít ze zlatého poháru červeného vína. Zde symbolizuje tento pohár slunce. Předáním poháru králi mu slibuje plodnost a úrodu.¹²³

Nelze ovšem přesně ukázat a pojmenovat konkrétní solární božstva, ale lze dohledat několik bohů či hrdinů, kteří dle jména či skutků mají aspekty slunečních bohů. Jedním z nich je často skloňovaný *Lugh*.

4.2.1. Lugh

Překlad jeho jména by byl možný jako „jasný“ či „zářící“.¹²⁴ Už tato dvě slova odkazují na spojitost s jasným či zářícím sluncem či ohněm.

Co se Lugova života týče, dochovalo se o něm poměrně dost informací. Lug patřil po otci Cianovi¹²⁵ k Túatha de Danánn, po matce byl poloviční Fomoir. Vychován byl ale nevlastní matkou, Tailtiu, která byla z královského rodu Fir Bolgů a pocházela ze Španělska¹²⁶. V jeho osobě se spojují aspekty všech tří rodů, které Irsko obývaly (Fir Bolgové, Fomoirové a Túatha De Danánn).

¹¹⁹ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 42

¹²⁰ PROFANTOVÁ, Naďa. PROFANT, Martin. *Encyklopedie slovanských bohů a mýtů*. 1. vydání. Praha: Libri, s. r. o., 2000. ISBN 80-7277-011-X, s. 212-213

¹²¹ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 62

¹²² Tamtéž.

¹²³ Tamtéž, s. 64

¹²⁴ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 192

¹²⁵ <http://www.maryjones.us/ctexts/leborgabala.html>

¹²⁶ Tamtéž.

V samotném příběhu o Lugově zrození, jsou pak proti sobě stavěni Túatha a Fomirové jako dobro a zlo. Chamtivý Balor je v lidové tradici nositelem kouzelného oka, které jediným pohledem mění lidi v kámen a pokud pohled trvá, dotýčný se vznítí.¹²⁷ Tento „démon“ požaduje Cianovu krávu, která je v postavení význačného zvířete a lstí ji od něho získává. Cian se s pomocí druidky Birog dostává na ostrov, kam mohou na Balorův příkaz jen ženy, a setkává se s Balorovou dcerou Eithlin, které při narození druid věštil, že její syn Balora zabije. Počínají spolu dítě, které chce po narození Balor zabít, ale díky druidce Birog je chlapec zachráněn, aby naplnil svůj osud.¹²⁸

Je to on, kdo poráží svého děda, vládce Fomoirů, Balora a naplňuje tak svůj osud.¹²⁹ Zabíjí ho střelou vystřelenou z praku, která zasáhne jeho velké smrtonosné oko. Tento boj lze chápat jako začátek nové vládnoucí generace bohů.¹³⁰ Lug zde může symbolizovat světlo, které září na lepší budoucnost, která pro lid Túatha de Danánn začne po smrti tyranského Balora a vytlačení Fomoirů na přilehlé ostrovy.

Fomirové a Túatha De Danánn také mohou symbolizovat různé funkce rozvrstvené staré společnosti, které se střídají.¹³¹

Vzhledem k překladu jeho jména, se nabízí, že by mohl být přímo bohem Slunce. Toto tvrzení je však sporné. V Irsku jsou častější nálezy ženských sošek se symbolikou Slunce.

Slunce bylo spojováno s úrodou a plodností, symbolem těchto aspektů byl častěji ženský element. V irských mýtech se objevuje nepřeberné množství bohyň jako Matek Země, které se vyznačovali i sluneční symbolikou. Za bohyni slunce tedy bývá považována například Ériu, jedna z nejstarších bohyň.¹³²

Jisté však je, že pokud není bohem Slunce, je alespoň bohem světla¹³³ v podobě tvůrčího osvětlení, protože byl též bohem řemesel. O tomto vypovídá i

---

¹²⁷ SCOTT, Michael. *Hrdinové irských bájí*. Vydání neuvědno. Brno: Ando Publishing, 1996. ISBN 80-902032-6-4, s. 6

¹²⁸ Tamtéž, s. 6-29

¹²⁹ „<http://www.maryjones.us/ctexts/leborgabala.html>“

¹³⁰ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 32

¹³¹ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 175

¹³² GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 62

¹³³ Tamtéž.

jeden z jeho přídomek *Samildánach* („mnoho dovedností“).¹³⁴ Při první návštěvě krále Nuady se totiž prohlásí za mistra v mnoha oborech, např. kovářství, harfenictví, válečnictví, dějepravectví aj. Jeho um krále tak zaujme, že mu nakonec předá svou královskou korunu.¹³⁵

Dalším z možných důvodů, proč se pojí k světlu a slunci je jeho spojitost se sluncem vrcholného léta. Svátek zasvěcený bohu Lughovi – *lughnasad* (viz Lughnasad) se slaví 1. srpna¹³⁶, tedy v době sklizně (více viz Lughnasad). V oslavách tohoto svátku však výrazně figuruje i žena, Lughova macecha. Nelze ho tedy opět přímo spojit s plodností či sluncem. Leda by snad zdědil nějakou výraznou moc po své maceše, ovšem to bychom se dostávali na pole příliš velké spekulace.

4.3. Kult nebe

Symbolika kultu nebes je u Keltů zřejmě ovlivněna římskou kulturou. I v té byly symboly oblohy orel a strom dub.¹³⁷

Nebeská božstva bývala uctívána na horách a byla spojována s počasím.¹³⁸ Rozšířeným bohem nebes a hromovládce byl v keltském světě Taranis¹³⁹, za jehož dobu na irském ostrově bývá označován bůh Ogma¹⁴⁰ či bůh Dagda¹⁴¹. Ogma však bývá častěji spojován s autorem písma *ogam*, nejstarší psané irštiny a patronem básnictví a výmluvnosti.¹⁴² Nemá tedy tolik „síly“ jako Dagda, který už se Taranisovi velkou mocí rovnat může.

4.4. Kult vody

Voda je podobně jako slunce dárkyní, ale i ničitelkou života.¹⁴³ Vodní toky bývají často personifikovány, například řeka Boyne je zakletá bohyně Bóanna, která neuposlechla svého manžela, vodního ducha Nechtama a on ji

¹³⁴ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 193

¹³⁵ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 173

¹³⁶ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 79

¹³⁷ Tamtéž, s. 63

¹³⁸ Tamtéž, s. 67-68

¹³⁹ Tamtéž.

¹⁴⁰ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 28

¹⁴¹ STORL, Wolf-Dieter. *Magické rostliny Keltů*, s. 214

¹⁴² MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 70

¹⁴³ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 73-74

za trest proklel¹⁴⁴. Ve většině případů jsou toky spojené ne s bohy, ale právě s vodními duchy – tedy nepříliš mocnými bytostmi, které jsou vázané pouze na konkrétní tok či vodní plochu. Ti o tok pečují a obývají ho. Mají nadpozemské síly a často mohou i vodu očarovat, aby vyléčila nemocného, který se jí napije.¹⁴⁵ Nikdy ovšem nedosahují takové moc, jakou disponují bozi.

Nad prameny se často nacházely svatyně. Ty odkazovaly ke kultu vody a zřejmě sloužily k zprostředkování vztahu mezi duchem vody a nemocným. Keltové si uvědomovali léčivé schopnosti některých pramenů, využívali jich a také se jim náležitě odměňovali.¹⁴⁶

Na dně vodních ploch i toků jsou dodnes k nalezení zbraně a jiné dary jako žádost o uzdravení či ochranu života.¹⁴⁷

4.4.1. Manannán mac Lir

Jeden z nejvýznamnějších bohů vodního kultu. Bůh moře, přebývající na ostrově *Emain Avalach* (ostrov jabloní)¹⁴⁸. Tento ostrov je zřejmě jeden z mnoha, které jsou ukryty v moři za západními břehy Irska. Chodilo tam „umírat“ slunce a také duše mrtvých. Jako vládce těchto ostrovů, vládl též všem mrtvým a hostil je na své hostině.¹⁴⁹ S vodou byla spojena silná symbolika života a smrti.

Obdobně jako v řecké mytologii, i zde se setkáváme s loděmi, které převážejí nebožtíkovu duši do říše mrtvých.¹⁵⁰

Není náhodou, že právě tento bůh řídil loď, na které připlul rod Túatha De Danánn do Irska. Patří mu také koně, kteří dokáží běhat po vodě.¹⁵¹ Byl pravděpodobně uctíván mořeplavci – mohl je bezpečně zavést do přístavu, ale také mohly být lodě jeho koni rozdupány. Mezi jeho další schopnosti patřilo obdaření neviditelností (tedy zahalení mlhou¹⁵²). Mlha je na moři i v okolí

---

¹⁴⁴ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 73-74

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 33

¹⁴⁷ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 74

¹⁴⁸ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 204

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 33

¹⁵¹ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 21

¹⁵² VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 204

vodních ploch častý jev, kdy bylo snadné ztratit směr, ale mohla též pomoci v boji – poskytovala úkryt pro moment překvapení.

4.5. Kult řemesel

Ačkoli Lugh bývá označován za boha mnoha či všech řemesel, lze mezi Túatha De Danánn najít specializovanější bohy, konkrétně triádu: *Goibniu*, *Lucht* a *Creidne*. **Goibniu** je bůh kovotepectví, tvoří zbraně, které nikdy neminou cíl. Později působí jako hostitel na zászvětní slavnosti, kdy nabízí *pivo nesmrtelnosti*.¹⁵³ Ačkoli jeho díla život berou a zkracují, on sám může život učinit nikdy nekončícím. **Lucht** byl zaměřen na tesařství a poslední **Creidne** dokázal zázraky jako zlatotepec. Společně jsou tvůrci zbraní pro celý rod Túatha¹⁵⁴ a aktivně tato triáda působila v době válek Túatha s Fir Bolgy. V Lebor Gabála Érenn je k těmto jmenovaným přidán ještě čtvrtý, *Dian Cécht* jako léčitel, který s pomocí předchozích tří navrátil králi Nuadovi ztracenou ruku. V této knize je Dian Cécht také otcem Ciana¹⁵⁵.

V lidové slovesnosti se Cianovo postavení mění. Stále sice patří k rodu Túatha, je ale také jedním ze tří bratrů: *Cian*, *Samthann* a *Goibniu*.¹⁵⁶ Dokonce i profese bratrů jsou jiné: Cian je bojovník a Samthann farmář. Pozice Goibnia jako kováře je ovšem pevná a zůstává stejná.

Později jejich schopnosti zřejmě přebírá Lug. Tři starší bohové zanikají a jejich schopnosti (ať už byly jakékoli) v sobě pojí nový mladší všestranný bůh.

4.6. Kult válek

Území Irska bylo původně rozděleno do několika oblastí, které spadaly pod různé pány a správce. Lid, žijící v jednotlivých oblastech byl sice stejného původu, ale jinak měl na rozdílných místech různé nároky. Stávalo se tedy, že mezi kraji vypukly boje a sváry. V těchto dobách bylo třeba bohy, kteří by podpořili danou oblast. Přesto však božstev válečných není více, než bohyň plodnosti, spíše navzájem splývají. Z Irska známe například tři hlavní válečné

---

¹⁵³ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 21

¹⁵⁴ Tamtéž.

¹⁵⁵ „<http://www.maryjones.us/ctexts/leborgabala.html>“

¹⁵⁶ SCOTT, Michael. *Hrdinové irských bájí*, s. 6

bohyně, v nichž se kloubí smrt a zkáza bitev a sexualita spojená s novým zrozením.

Nicméně triády obecně byly v keltském světě poměrně rozšířené. Známy z plastik, jak z ostrovů, tak z pevniny, je *Triceps*, božstvo zobrazované se třemi tvářemi. Nelze ovšem tuto plastiku spojit s žádnou literární tradicí, která by nám o něm řekla více. Symbolika trojjednosti je ovšem patrná. Snad mohla trojitost znamenat větší sílu či propojení minulosti, přítomnosti a budoucnosti.¹⁵⁷

Původní význam číslovky tři se už zřejmě nikdy nedozvíme, jisté ovšem je, že musela mít důležité postavení. Když pomíneme triády, tak i tradiční výuka v Irsku se formovala v triádách.¹⁵⁸

Tři válečné bohyně známé z irské mytologie bývají někdy uváděny jako tři aspekty téže bohyně, jindy se s nimi můžeme setkat i samostatně. Zde se zaměříme na jejich rozdílnosti, a tedy jaké konkrétní aspekty hypotetického celku zosobňují.

4.6.1. Macha

Macha-válečná bohyně byla vzývána ve válkách. Za její přízeň vojáci platili hlavami nepřátel.¹⁵⁹ Tato její úloha však není jediná, v mýtech se objevuje další triáda stejnojmenných bohyň.¹⁶⁰

Jedna ze starších bohyň, která rodem předcházela Túatha De Danánn, se také jmenovala Macha. Byla ženou Nemedu při třetí výpravě a vědmou, která věštila zánik jeho říše s příchodem Túatha.¹⁶¹ Nebyla tedy prvotně válečnou bohyní, ale spíše zosobněním Matky země přinášející plodnost a úrodu. Ačkoli její manžel nebyl přímo král, byl skrze svazek s ní, posvěceným vládcem. Pod jeho vedením bylo v Irsku zúrodněno 12 pastvin (jednu z nich i pojmenoval Meg Macha, po své ženě).¹⁶² Tato Macha byla pohřbena na výšině *Emain Macha*, kde jí také byly poskytovány oběti.¹⁶³

---

¹⁵⁷ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 33

¹⁵⁸ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 72

¹⁵⁹ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 199

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 37-38

¹⁶² VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 199

¹⁶³ Tamtéž.

Později získává post válečné bohyně a zároveň vládkyně země (bohyně plodnosti reprezentující zemi).¹⁶⁴ Tato úloha náležela královně jménem *Macha Mongraud* („s rudými copy“)¹⁶⁵. Rudá byla jednou z barev keltských bojovníků táhnoucích do bitvy¹⁶⁶, barva jejich vlasů tedy zřejmě odkazuje na bojovnou povahu. Dle mýtů vládla pevnou rukou a byla velmi silnou královnou.¹⁶⁷ O její síle svědčí i to, že přemohla několik potenciálních králů Irska, kteří chtěli zaujmout její místo. Všechny je porazila.¹⁶⁸

Poslední z triády byla Macha jako bohyně plodnosti představující zemi. Zde není jistý její stav. Máme dvě možnosti, buď se vdala za krále Crynncha, čímž legitimizovala jeho status¹⁶⁹ nebo byl Crynnchua obyčejný sedlák a postavou, která Machu donutila závodit, byl král Conchobar mas Nessa.¹⁷⁰ Ať už to byl kdokoli, mýty se shodují v tom, že tu byl muž, který vsadil na vítězství Machy v závodu s koňským spřežením i přes její pokročilé těhotenství. Závod vyhrává, ale následně rodí a umírá¹⁷¹. Jako pomstu proklela muže Uladu. V rozhodný okamžik bitvy je na 5 dní a 4 noci skolí porodní bolesti.¹⁷²

Této bohyni byl zasvěcen kůň, ve kterém se promítá i její rychlost. Kůň symbolizuje i neobvyklou vznešenost této bohyně. Byl vzácným zvířetem, kterým se mohla pyšnit pouze vysoká šlechta.¹⁷³

4.6.2. Badb

Badb je z trojice tou nejzlobnější bohyní. Představuje zkázu bitev a ničivé důsledky.¹⁷⁴ Její přítomnost v bitvě bylo poznat dle zmatku a hrůzy, které se vlévaly bojovníkům do žil.¹⁷⁵

Podobně jako u Machy bylo i jí zasvěceno konkrétní zvíře, vrána. Vrány jsou v mnoha mytologiích posly smrti a není tomu jinak ani v tomto ohledu.

---

¹⁶⁴ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 37-38

¹⁶⁵ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 199

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 52

¹⁶⁹ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 37-38

¹⁷⁰ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 199

¹⁷¹ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 37-38

¹⁷² Tamtéž.

¹⁷³ Tamtéž, s. 86-87

¹⁷⁴ Tamtéž, s. 38

¹⁷⁵ Tamtéž.

Badb se ve vraní podobě zjevuje hrdinům mýtů jako předzvěst smrti na bitevním poli.¹⁷⁶ Ne nadarmo bylo jedno z jejích dalších jmen *Badh Catha* („Vrána z bojiště“)¹⁷⁷

4.6.3. Morrígan

Tato bohyně je zřejmě mladšího původu, protože patří k rodu Túatha De Danánn.¹⁷⁸ Zdá se být spojením dvou předchozích. Jednak v mnoha mýtech představuje bohyni plodnosti, která se vdává za krále a s mnoha dalšími muži obcuje, pak také zvěstuje smrt v podobě vrány a zosobňuje negativní vlastnosti pramenící z válek (závist, hněv, pomstychtivost...)¹⁷⁹. Samotné překlady jejího jména vypovídají o její moci a negativních silách – „*velká královna*“ nebo „*královna Alb*“¹⁸⁰

Vybočuje však tím, že dokáže své negativní vlastnosti ovládnout. Poradila například Dagdovi, jak se vypořádat s Fomoiry. Další odlišností je schopnost měnit se ve vícero zvířat (úhoř, vlk, červený jalovice, vrána...)¹⁸¹.

Jako červená jalovice například pomáhá Cú Chulainnovi, který napojením se z jejího mléka získává nové síly do boje.¹⁸² K smrti je ovšem beztak odsouzen, neboť ji odmítl jako ženu a odmítnout bohyni země je smrtelný hřích.¹⁸³

4.7. Kult smrti

Keltové si uvědomovali úzké spojení mezi životem pramenícím z plodnosti země a smrtí. Jak jsme mohli vidět dříve (viz Kult válek), bohyně smrti nebyly totožné s bohyněmi války. Smrt mohly zvěstovat, ale o duše zemřelých či posmrtný život se nestaraly. Války totiž nebyly tak častou příčinou smrti jako utonutí v důsledku působení přírodních živlů a tedy nepřízně bohů. Bozi, pečující o duše zemřelých a zásvětí, byli ve větší míře spojováni

---

¹⁷⁶ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 38

¹⁷⁷ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 31

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 219-220

¹⁷⁹ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 38

¹⁸⁰ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 220

¹⁸¹ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 39

¹⁸² VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 220

¹⁸³ Tamtéž.

s přírodními živly. Jedním z bohů zásvětí byl například již zmiňovaný Manannán mac Lir, který byl zároveň bohem moří a vod (viz Manannán mac Lir).

Cyklus života a smrti lze pozorovat všude v přírodě. Velmi výrazným symbolem umírání a opětovného rození je Měsíc. Vymezoval se oproti Slunci, v keltském **dualistickém** vnímání světa. Slunce dávalo život, Měsíc a noc přinášeli smrt. Ovšem stejně jako Měsíc nikdy nezmezí natrvalo a po noci přijde den, tak ani smrt není definitivní a je spojená s životem.¹⁸⁴ Toto klidné přijetí smrti má kořeny v pevninské Evropě.

V obecném měřítku přisuzovali Keltové větší hodnotu duchovní sféře než té materiální, alespoň co se náboženského života týče. Z pevninské Evropy máme zprávy, že Galové při dobytí Delf zničili sochy řeckých bohů, protože nepřikládali jejich materiálnímu znázornění žádnou váhu. Snad dokonce popírali božskou podobnost k lidem. Tato situace se udála ve 3. st. p. n. l.¹⁸⁵ Toto pohrdání materiálními symboly však u ostrovních Keltů nelze doložit. V neprospěch mluví i množství talismanů a figurek, na kterých jsou vyobrazeny zřejmě božské postavy s různými symboly vztahující se ke konkrétním mytickým božstvům.

Doložitelné je pouze pohrdání písmem jako prostředkem pro zaznamenávání minulosti či náboženských rituálů.¹⁸⁶ Ačkoli písmo jako takové znali – minimálně druidové. V irské společnosti se zhruba od 4. st. p. n. l.¹⁸⁷ začaly objevovat vrypy na hranách kamenů, symboly abecedy, pro kterou se vžil název *ogham*.¹⁸⁸ Mytickým tvůrcem této abecedy je *Ogma Cermait*, patřící k rodu Túatha de Danánn.¹⁸⁹ Znaky se užívaly většinou ke kratším nápisům s rituálním a magickým významem.¹⁹⁰ Skrze toto písmo, ani jiné, nezaznamenávali své dějiny ani žádná učení.

Oproti Řecku či Egyptu v Irsku zjevně chyběla touha po získání nesmrtelnosti skrze písemný projev. Cítili se, být součástí společnosti a světa,

---

¹⁸⁴ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 35

¹⁸⁵ Tamtéž, s. 15

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 241

¹⁸⁸ Tamtéž.

¹⁸⁹ Tamtéž.

¹⁹⁰ Tamtéž.

což je činilo nesmrtelnými.¹⁹¹ Vnímali cyklický běh světa a stejně i sebe. Smrt není definitivní konec. Smrtí pouze překročí určitou hranici, za níž začnou nový život, věčný a skutečný.¹⁹² Důkazem této víry jsou i pohřby s věcmi, které zesnulému měly sloužit i v dalším životě.¹⁹³

Keltům bývá někdy přisuzována i víra v reinkarnaci. Za příklad můžeme uvést příběh *Tuana Mac Cairilla*. Dle jedné z verzí příběhů vypráví mnichovi, že vždy když zestárl, tak usnul a probudil se v těle zvířete opět mlád.¹⁹⁴ Možné tedy bylo nejen zrození se v opětovné podobě člověka, ale i v podobě zvířete.

Tato keltská otevřenost k dalším životům, a víra v duši a cyklus života způsobila, že se Keltové nebránili pokračovat v *oslavách smrti*, jako jejich předchůdci. Tradice oslav smrti zde byla rozšířena již 3 000 let p. n. l., kdy zde žili tvůrci megalitických hrobů. Některé z kamenných monumentů mají natolik specifickou výzdobu, že není možné ji najít v jiných koutech keltského světa.¹⁹⁵ Nejznámější z těchto staveb se nachází v **Newgrange** (nedaleko města Slane). Stavba měla zřejmě spojitost nejen s kultem smrti, ale i se slunečním kultem. Vstup je směrem na východ.¹⁹⁶ Navíc do její hlavní místnosti proniká světlo pouze v období zimního slunovratu¹⁹⁷. Během staletí se původní účel stavby vytratil a transformoval v keltské posvátné místo *Brug na Bóinne* – významný *síd*h zasvěcený bohyni *Bóinn* (česky: „*Bílá kráva*“)¹⁹⁸ po níž je pojmenována i blízká řeka Boyne.¹⁹⁹ Před příchodem Túatha De Denánn vládl sídu její manžel *Elemar*, z rodu Fir Bolgů.²⁰⁰ Podle lidové slovesnosti se k hrobu vztahuje i osud dalšího majitele Newgrange²⁰¹, boha básnictví jménem *Óengus Óg*.²⁰²

---

¹⁹¹ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 15

¹⁹² Tamtéž, s. 16

¹⁹³ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 109-110

¹⁹⁴ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 60-61

¹⁹⁵ MOODY, Theodore W. *Dějiny Irska*, s. 6

¹⁹⁶ Tamtéž, s. 18-20

¹⁹⁷ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 32-33

¹⁹⁸ MURPHY, Anthony. Newgrange and the Boyne Valley monuments (online). (30. 1. 2014) Dostupné na webu: <<http://www.ancient-origins.net/ancient-places-europe-opinion-guest-authors/newgrange-and-boyne-valley-monuments-advanced-lunar-0>> Tato stavba (stejně jako mnohé jiné) bývá spojována se souhvězdími, je zde věnován pohled na propojenost architektury a měsíční oblohy. (Tamtéž.)

¹⁹⁹ Tamtéž.

²⁰⁰ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 83

²⁰¹ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 32-33

²⁰² Tamtéž.

Óengus je synem Dagdy. Po svém otci nedědí ohromnou plodivou sílu ani nadřazenost všem bohům, je spíše uváděn jako bůh lásky s podobnými schopnostmi jako řecký Éros.²⁰³ Jeho otec si nárokoval síd a tak se proplížil za Elemarovými zády za jeho manželkou Boand a počal s ní Oenguse. Později Dagdovi Boand rodí ještě dceru Étaín. Elemar se v rozlícení zříká jak Boand, tak Étaín, zosobňující další generaci bohyň matek. Tímto činem také ztrácí vládu nad sídem.²⁰⁴ Sídu počíná vládnout Oengus se svou matkou Boand. Mladík náhodou potkává Étaín a nevědic, že se jedná o jeho sestru, se zamiluje. Procházejí oba několika zkouškami, aby mohli spolu žít. Když se Boand, která Oengusovi zprvu pomáhá dívku získat, dozví, že se jedná o její dceru, změní se žalem v řeku.²⁰⁵ Pár nežije společně dlouho, brzy je Étaín opět začarována a přechází v další generaci bohyň. Étainy proměny spojené s, byť nedobrovolným, putováním světem a převtělováním z ní dělají jeden z prototypů bohyně matky. Muži se snaží ji ovládnout a vlastnit, podobně jako vládu nad zemí.²⁰⁶ Toto zastavení není možné, obdobně jako nemohou zastavit životní cyklus, nemohou si ani zajistit věčnou vládu.

4.7.1. Zásvětí

Zásvětí bylo světem věčným. Neexistovali zde nemoci ani bolest, všude bylo plno krásy a hudby. Během svátku Samainu se otevíraly brány do zásvětí, takže bylo možné, aby tam přišel i smrtelník. Ovšem pro ty to bylo místo plné nebezpečí.²⁰⁷

Zde budme opatrní, abychom si nespletli zásvětí keltské a křesťanské. Křesťané považují zásvětí/jiný svět za něco odloučeného od současného života. Přecházíme do tohoto světa po smrti, která tvoří hranici. Pro Kelty nebyly tyto zásvětí světy vymezené smrtí. Věřili, že do nich existují vstupy, popřípadě do různých zemí mohli doplout po moři²⁰⁸. Smrt zde nebyla hranice. Do těchto jiných zemí se mohli dostat během některých dnů i prostí smrtelníci.

---

²⁰³ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 66

²⁰⁴ Tamtéž, s. 84- 88

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ Tamtéž.

²⁰⁷ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 106

²⁰⁸ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, str. 136-137

Zásvětí bylo rozděleno na několik světů a každý z nich spadal pod vládu jiného boha. Vstupy do zásvětí byly dle tradice síde. Duše mrtvých však odplouvaly výlučně za mořem, do říše Manannána mac Lira.²⁰⁹

Mezi další zásvětní země patřila například *Tír na mBan* (Země žen)²¹⁰, ale i již zmíněná *Tír na nÓg* (viz Manannán mac Lir).

---

²⁰⁹ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 107

²¹⁰ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, str. 141

5. HLAVNÍ SVÁTKY KELTSKÉHO ROKU

Keltové jako zemědělský národ, odkázaný na přízeň podnebných podmínek a půdy, slavili čtyři hlavní svátky, které byly všechny spojené s vegetačním cyklem.²¹¹ Tyto svátky evokují propojení s našimi čtyřmi ročními obdobími, ovšem tento pohled se zdá být mylný. V rámci keltského dualistického pojetí času, byl rok rozdělen pouze na dvě roční období – „dobré“ a „špatné“.²¹²

Plodné období začínalo počátkem května, kdy se pomyslně otevíral nový plodný rok. Příroda je probuzená, zvířata přivádějí na svět mladé a z půdy začínají vyrážet první známky budoucí úrody. Toto období pokračovalo až do srpna. V polovině měsíce začínala sklizeň a trvala zřejmě až do října. S počínajícím ochlazováním se příroda začala připravovat na zimu. Zvířatům se začala zahušťovat srst a rostliny počaly uvadat. Keltové neměli dnešní poznatky, proto jim toto uvadání mohlo připadat jako umírání. V této době začíná neplodná část roku. Když napadl sníh, byli vesměs odkázáni na zásoby jídla z plodné části roku. Všechno bylo „mrtvé“, noci dlouhé a v nepříznivé zimě zřejmě umírali i slabší jedinci. Vše se pomalu začalo měnit počátkem února. Dny se znatelně prodlužují a první silnější sluneční paprsky jsou příslibem konce zimy. A opět se dostáváme k počátku května, kdy slunce definitivně vyhrálo nad zimou a tmou.

5.1. Imbolc

Svátek byl zasvěcen bohyni Brigit a slavil se na její počest 1. února.²¹³ Z dnešního pohledu se únor nezdá být součástí zemědělského cyklu, koneckonců většinou v tuto dobu bývá sníh a mrazy, dobytek se nemá kde pást a o nemožnosti orby zmrzlé půdy nemluvě.

---

²¹¹ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 11

²¹² MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 123 - Toto dělení známe díky *Kalendáře z Coligny* nalezeného ve Francii („tamtéž“), ovšem je pravděpodobné, že v Irsku bylo toto dělení obdobné.

²¹³ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 137

Přehlízíme fakt, že v tuto dobu se znatelně začíná prodlužovat den a zkracovat noc.²¹⁴ Období „temna“ končí a slunce se opět dostává k moci. Zvířata cítí blížící se jaro a projevuje se to v jejich chování, čehož si jejich chovatelé také jistě všimli. Tento svátek lze chápat jako přípravu na úrodnou část roku, která začíná svátkem *Beltain*.

Před příchodem jara je nutné očistit se. K tomuto účelu sloužily rituály spojené s ohněm a vodou.²¹⁵

5.2. Beltain

Tento svátek se slaví v předvečer 1. května. Ve střední Evropě je tento večer známý „pálením čarodějnic“. Bereme tuto tradici jako noc, kdy vyrábíme čarodějnice (pokud možno co nejošklivější a nejděsivější) a následně je pálíme v ohni. Když čarodějnice hoří, oslavujeme. Víme, co vlastně oslavujeme? Pro málokoho je toto konání něčím víc než pouhým zvykem, kterému ho naučili předci. Ze svátku se dnes vytratil jeho původní smysl. Naproti tomu pro Kelta na irském ostrově měl tento zvyk hluboký význam. Oheň měl očištnou sílu. Nevíme, zda už tehdy pálili „čarodějnice“, ale ohně rozdělávány byly. O spojení tohoto svátku s ohněm vypovídá i jeho název, který lze přeložit jako „jasný oheň“²¹⁶.

Svátek bývá spojován s bohem Belenem, jehož jméno také lze přeložit jako „zářný“²¹⁷. Název svátku se navíc překládá jako „Belonesovy ohně“²¹⁸. Oslavy beltain byly spojovány s jeho kultem, protože i on byl uctíván skrze oheň²¹⁹. Protože tento bůh byl původně uctíván v jižní Gálii a severní Itálii²²⁰, je zde patrné, že oslavy beltain si Keltové do Irska přinesli z Evropy.

Oheň měl pro Kelty silnou spojitost se slunečním kultem, bývá považován za pozemský protějšek slunce. Během významných keltských

---

²¹⁴ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 137

²¹⁵ Tamtéž.

²¹⁶ Tamtéž.

²¹⁷ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 65

²¹⁸ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 37

²¹⁹ Tamtéž, s. 35

²²⁰ Tamtéž.

svátků byl rituálně zapalován, aby zajistil, že slunce nepřestane svítit.²²¹ Přiřítají se mu také očistné vlastnosti.²²²

Během svátku beltain druidové uhasili ohně symbolizující staré, již mrtvé období a zapálili ohně nové. Tyto ohně vzplály na kopcích či v solárních svatyních. Plameny nového ohně zaháněly zlé síly spojené se zimním obdobím a skrze očistu zvířat obnovovaly jejich plodnost.²²³

Tento zvyk symbolického uhášení starého ohně je v Irsku dodnes živý. Lidé v noci 1. května symbolicky vhadzují žhavé uhlíky do vody a tím uháší starý oheň. Tento zvyk je podobný křesťanskému zvyku svěcení velikonočních svící svěcenou vodou.²²⁴

Podobně jako o samainu, i během tohoto svátku se otevírá hranice mezi světem lidí a nadpřirozených bytostí.²²⁵ Lidé mohou nedopatřením či řízením osudu zabloudit do jiných světů. Stejně tak nadpřirozené bytosti mohou navštívit svět, v němž žili Keltové a zamíchat s osudy lidí.

Důležitost tohoto svátku jako hranice mezi starým, již neplodným obdobím a novým, plodným obdobím lze vidět také v mýtech. Například když královna Medb, mateřská bohyně, nechává v tomto období zabít svého manžela, krále Aililla.²²⁶ Starý král umírá a s ním i staré období, aby si mateřská bohyně mohla vyvolit nového manžela a tím zajistit plodnost pro další plodné období.

5.3. Lughnasad

Tento svátek se slaví 1. srpna²²⁷. Původ svátku se váže k bohu Lugovi a v překladu také znamená *Lughova svatba*.²²⁸ Tento svátek je jedním z nejrozšířenějších, slavil se jak u ostrovních Keltů, tak u těch pevninských. Během oslav se děkovalo za úrodný rok.

---

²²¹ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 66

²²² Tamtéž.

²²³ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 37

²²⁴ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 44

²²⁵ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 37

²²⁶ Tamtéž, s. 38

²²⁷ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 79

²²⁸ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 72

Svátek se slaví v době začínající sklizně. Jedním ze zvyků je uchovat první sklizený snop obilí do příštího roku. Čin měl zajistit i úrodu pro příští rok. Slavnosti se konaly na připomenutí Lugovy milované zesnulé macechy. Po sklizni se půda orá, tento akt je symbolem pohřbení macechy. Poté se zasévá do půdy nový život. Opět zde vidíme symboliku věčného koloběhu života.²²⁹

Když zemřela Lugova nevlastní matka Tailltiu (Velká mateřská bohyně) zavedl tento svátek sám Lug. Původně oslavy začínaly 14 dní před Lughnasadem a trvaly ještě 14 dní po něm. Až do 18. st. se konaly na rovině Tailltiu, kde měla být bohyně též pohřbena, blízko města Telltow (ir. Taillten).²³⁰

Během oslav se hrály různé hry, nejspíše rekonstruuující život a smrt bohyně. Poté byl zpíván žalozpěv, který složil sám Lug na počest své macechy.²³¹

Postupem času se lidé přestali sjíždět do Telltow a oslavy se konaly na různých význačnějších místech v různých hrabstvích. Se svátkem se lze setkat v některých oblastech dodnes. Stále probíhají různé trhy, hry a závody. Slouží k setkání obyvatel a obchodování s novou sklizní.²³²

Během Lughnasadu se také uzavíraly svatby na zkoušku, což nás vrací zpět k významu slova Lughnasad. Opět se zde projevuje irský důraz na úrodu a plodnost. Pokud se manželství uzavřené v této době do jara neukáže jako plodné, je rozděleno.²³³

5.4. Samain

Svátek slavený v noci z 31. října na 1. listopadu. Dodnes je tato noc známá v anglicky mluvících zemích pod názvem Halloween. V českém liturgickém roce se pro svátek ujal název *Slavnost Všech svatých*. Ačkoli se tento svátek původně slavil v květnu, od 8. století se v christianizovaném Irsku,

---

²²⁹ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 72

²³⁰ Tamtéž.

²³¹ „<http://www.maryjones.us/ctexts/leborgabala.html>“

²³² CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 72

²³³ Tamtéž.

Anglii a Franků přesunul na 1. listopadu, kde překryl původně keltský svátek samain.²³⁴

Název svátku se odvozuje od staroirského *sam e fuin*, což v češtině znamená „*konec léta*“²³⁵. Tímto svátkem končila plodná a úrodná část roku a přicházela ta „temná“ část.

Této noci skončil jeden rok, a začínal další.²³⁶ Možná se to dnes zdá zvláštní, že rok začíná tou neplodnou a temnější částí, ale uvědomme si, že i my dnes slavíme Nový rok uprostřed zimy.

Je to logické, pokud si zkusíme představit jejich den. Slunce pro ně bylo velmi důležité. Ovšem z pouhého pozorování slunce, nedokážeme odhadnout dny v měsíci. Lze vyvodit dle polohy na nebi roční období, ale na pozorování měsíce můžeme vypočítat daleko kratší cykly.

Jak píše Lengyel: „Měsíc svou periodičností reprodukuje rytmy života.“²³⁷ Zatímco tedy slunce je stále kotouč pohybující se po obloze, měsíc ubývá a zase přibývá v pravidelných intervalech. Umírá a opět se rodí, stejně jako člověk. Den tedy začínal nocí, kdy měsíc určoval jaký konkrétní den je v měsíčním cyklu.

Stejně jako den začíná tou temnější částí, tak začíná i rok tím neplodným obdobím.²³⁸ Temnějším obdobím života je smrt – zde je třeba si dát pozor, aby byla smrt chápána jako doba té neplodné části života, po které přichází opět další život symbolizující plodnou část. Dogmatické pojetí konečné smrti, které je tak rozšířené v našem současném vědeckém světě, by bylo pro Kelty nepochopitelné. Tím se dostáváme k *samainu* jako ke „dni mrtvých“²³⁹.

Sluneční svit slábne a v této době počíná umírat i slunce.²⁴⁰ V irské mytologii ovšem umřelo během samainu i mnoho hrdinů, například Cú Chulainn, ale i králů, kteří byli zřejmě rituálně zabíjeni (ukrytí do sídů) a místo

---

²³⁴ „<http://catholica.cz/?id=5310>“

²³⁵ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 265

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 37

²³⁸ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 265

²³⁹ Tamtéž.

²⁴⁰ Tamtéž.

nich byl obětován náhradník, aby se poté mohl stejně jako slunce opět „zrodit“.²⁴¹

Během svátku se také každý třetí rok konala shromáždění v Temaiře, kterých se účastnili vyslanci všech pěti irských územních celků, a zřejmě se též prováděly přípravné rituály plodnosti.²⁴²

Co bylo obětováno, není jasné. Z pevninské Evropy jsou zmínky o lidských obětech, co se týče Irska, jsou obětovány části úrody. Již během nadvlády Fomoirů byly tohoto večera odevzdávány daně ve formě naturálií.²⁴³

---

²⁴¹ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 265

²⁴² MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 126-127

²⁴³ Tamtéž.

6. PŘEDSTAVITELÉ BOHŮ NA ZEMI

Obdobně jako ve většině světových náboženství, tak i u irských Keltů byli vyvolení jedinci i společenství, kteří měli dohlížet na vykonání božských přání na zemi popřípadě zprostředkovávat kontakt bohů a lidí. Tyto osoby byli většinou nějak odlišné od ostatních, učedníci druidů se museli vyznačovat velmi dobrou pamětí a schopností učit, od následníků trůnu se zase očekávala jistá vyvolenost skrze znamení od bohů, ale zřejmě i silná stavba těla.

Než se začneme zabývat druidy, je třeba si uvědomit, že do této kategorie nespádali pouze kněží a filosofové. *Druid* byl zřejmě filosof a teolog, ale obdobné vzdělání, byť ne tak komplexní a s ním i nižší postavení, měli také *fili* a *bardi*.²⁴⁴

6.1. Druidi

Druidi nebyli pouhými kněžími. Jak už napovídá rozbor jejich jména *dru* („silný“²⁴⁵) a *wid* („moudrost“²⁴⁶), byli též nositeli moudrosti.²⁴⁷ Byli přímo těmi „nejmoudřejšími“²⁴⁸, jak se překládá složené slovo druid. S velkou moudrostí přichází i odpovědnost, kterou zajisté měli. O této veliké odpovědnosti druidů svědčí i zprávy, co se týče délky studia. Jedinec byl v učení i přes 20 let a bylo důležité, aby si zapamatoval veškeré učivo – předávalo se totiž pouze ústní tradicí. Učení obsahovalo zřejmě také různé léčebné metody, což z nich dělalo i léčitele. Samozřejmě byla také znalost práva a zákonů, zastávali také pozice soudců a rádce králů²⁴⁹. Jejich neomylnost a schopnost soudit byla dána jejich spojením s bohy, kteří skrze ně zprostředkovali svou vůli.

---

²⁴⁴ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 53

²⁴⁵ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 38

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 38

²⁴⁸ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 90

²⁴⁹ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 94

O vysokém postavení druidů v keltské společnosti svědčí také irská legenda, která praví, že kdyby si král dovolil promluvit dříve než druid, dopustil by se tím smrtelného hříchu.²⁵⁰

Dnešní emancipované ženy zřejmě potěší, že dle irských pramenů patřili mezi druidy i ženy.²⁵¹

V mýtech se druidové objevují jako rádci vysoce postavených osob, díky svým znalostem mytických tradic. Leckdy mají až božské schopnosti. Věští, udělují *gessa*²⁵² (př. druid Catchbar²⁵³ aj.), v mýtech se objevují i jejich léčitelské schopnosti a znalost bylin, díky kterým tvoří různé lektvary (např. lektvar zapomnění).²⁵⁴

Pro tuto práci je nejdůležitější jejich kněžský úřad. K jejich povinnostem patřila péče o dobré vztahy mezi lidmi a bohy. Přinášeli tedy bohům oběti a nabádali prosté obyvatelstvo k tomu samému. K obětování úrody a zvířecí docházelo v době míru během velkých svátků. Pokud měl někdo soukromý požadavek, bylo důležité, aby bohům obětoval něco, na čem mu záleželo.²⁵⁵

Keltská propojenost s přírodou se vyznačovala i obětními a rituálními místy. Byly jimi spíše části lesů či nějaká specifická přírodní místa. Na posvátná místa mohli vstoupit většinou pouze druidové, a aby zamezili přístupu obyčejných lidí, byla označena symboly (například na kamenech).²⁵⁶

Tyto symboly i jiné, které se běžně užívaly v keltské společnosti, byly zřejmě také zavedeny druidy. Například mince, nalezené v různých částech Evropy jsou díly specializovaných kovářů, kteří pravděpodobně měli spojení s druidskou školou. V celém keltském světě se totiž nacházejí obdobné symboly, tedy druidové, jako nejvyšší instance, spravovali užívání znaků a symbolů včetně skrytých významů.²⁵⁷

---

²⁵⁰ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 95

²⁵¹ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 53

²⁵² GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 95

²⁵³ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 89 (mýtus „O Deidre“)

²⁵⁴ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 91

²⁵⁵ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 99

²⁵⁶ Tamtéž, s. 98

²⁵⁷ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 94-95

V posledních letech je možné setkat se s novými stoupenci *druidismu* a lidmi, kteří se nazývají druidy. Věří v zapsané druidské tradice a jejich následování. Tato učení ale pramení ze 17. a 18. století, s původním druidským učením tedy nemá nic společného. Jediné, co můžeme o obsahu druidského učení lze dnes říci, jsou spekulace.²⁵⁸

6.2. Fili

Pokud si přeložíme slovo *fili* „básník“²⁵⁹ navozuje to představu potulných básníků, irské obdoby středoevropských bardů. Postavení těchto „básníků“ ovšem bylo vyšší, než sbírání příběhů a zpráv, a jejich šíření po světě, ačkoli k putování po Irsku měli výsostné oprávnění spočívající v jejich titulu *svobodník*, který se nevztahoval jen na jejich domovský kraj, ale na všechny po celém Irsku. V praxi toto postavení znamenalo, že beztrestně mohli překračovat hranice mezi irskými královstvími a všude byli přijímáni.²⁶⁰

V některých zdrojích je možné setkat se s bardy jako zvláštní skupinou, díky rozdělení od Strabona²⁶¹, ovšem většinou bývají schopnosti bardů jako sběratelů příběhů spojovány právě s *fili*.

Byli učenci a vzdělanci, podobně jako druidové a to jim také přinášelo vysoké společenské postavení.²⁶² V Irsku byli nazýváni také jako *faith* („prorok“²⁶³), což může odkazovat k věšteckým schopnostem. Pokud se vrátíme k Strabonovi, vymezovali se vůči druidům tím, že nestudovali morální filosofii, ale zabývali se jen výkladem přírody.²⁶⁴

Fili tedy byli větví, vydělující se od klasických druidů. Zdá se, že byli tolerantnější vůči křesťanství a snad i proto se zachovali. Druhou možností je, že se tato linie vydělila právě díky křesťanství a patřili k ní

---

²⁵⁸ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 56-57

²⁵⁹ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 111

²⁶⁰ Tamtéž.

²⁶¹ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 97 (poznámka pod čarou)

²⁶² VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 111

²⁶³ Tamtéž.

²⁶⁴ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 97 (poznámka pod čarou)

jedinci, kteří byli k nové víře tolerantnější.²⁶⁵ Není divu, protože christianizace Irska byla vzhledem k izolovanosti ostrova mírná a až do 12. století značně tolerantní vůči starým tradicím.²⁶⁶ Za tuto toleranci také mohlo popisování bohů jako historických postav, což křesťanství tolerovalo. Fili tedy přes christianizaci uchovávali staré tradice, což později z těchto „básníků“ udělalo hlavní terč křesťanských útoků.²⁶⁷

6.3. Králové

Ačkoli bylo irské území poměrně malé, nebylo zřejmě centralizované pod jednoho krále. Jen od 5. st. n. l. do 12. st. n. l. bylo v Irsku vždy minimálně 150 králů.²⁶⁸ Rozdělení země na menší *túathy* (území, kterému král vládl²⁶⁹) měla zřejmě tradici i před naším letopočtem.

Poté, co rod Túatha De Danann přivezl kámen Fál, začíná být v irské historii kladen důraz na vyvolenost krále.²⁷⁰ Kámen je sice relativně brzy zničen Cú Chulainnem, protože neuznal jeho vyvolenost být králem²⁷¹, nicméně i přesto zůstala víra v nutnost, aby byl král uznán bohy.

Tradiční korunovace stále probíhala v Tamairu, kde vládu legitimizoval sňatek s bohyní Ériu, která ztělesňovala zemi²⁷². Tato bohyně má několik aspektů, je tedy příkladem trojjediné bohyně.²⁷³ Různé její podoby měli různé způsoby, jak vládu legitimizovat. Ériu legitimizovala vládu nabídnutím poháru červeného vína následníkovi trůnu²⁷⁴, zatímco její jiný aspekt Medb obcováním s budoucím panovníkem.²⁷⁵

Nový panovník musel být vyvolen Irskou zemí, kterou ztělesňovala některá z bohyní plodnosti. Tento zvyk je formou rituálu obnovy. Tyto rity byly

---

²⁶⁵ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 112

²⁶⁶ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 77

²⁶⁷ MOODY, Theodore W. *Dějiny Irska*, s. 36

²⁶⁸ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 76

²⁶⁹ Tamtéž, s. 82

²⁷⁰ „<http://www.maryjones.us/ctexts/leborgabala.html>“

²⁷¹ Tamtéž.

²⁷² GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 23-25

²⁷³ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 102

²⁷⁴ GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*, s. 23-25

²⁷⁵ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 102

různé u různých národů a dodnes jsou dohledatelné u některých kmenů. Pro Keltů nebyl nový vládce předurčen již od narození, tedy ani jeho dospívání nemohlo být ztotožňováno s vývojem kosmu, jak tomu bývalo u jiných národů²⁷⁶. Ovšem nový král je vyvolen bohyní plodnosti, která ho pojímá za manžela. Korunovace nového krále je mezním bodem, kdy končí jedno období a začíná další. V každého nového krále je vkládána naděje v lepší budoucnost a konec starých nezdarů.²⁷⁷ Úrodu a plodnost v dalších letech vlády slibuje bohyně tím, že k svatbě svolí a tím i potvrzuje královu autoritu a oprávněnost. Pokud se stane, že zemi postihne hladomor či epidemie, vyjadřuje to nespokojenost bohyně s králem. Bylo obvyklé, že v takovýchto případech byl irský král nemilosrdně popraven.²⁷⁸

Důležitost oprávněnosti dokazuje legenda o Donnu, který byl jedním ze synů Míla. Utopil se v moři poté, co odmítl uznat dobrou vůli bohyně Ériu, která jim dovolila přistát na irských březích.²⁷⁹

Ještě Geraldus, žijící ve 12. století se zmiňuje o pohanských zvyklostech při volbě nového krále v části Ulsteru. Král se posvátným sňatkem spojí s bílou klisnou (pojí její maso) a vykoupe se ve vývaru z jejího těla²⁸⁰. Bílá klisna tedy ztělesňovala Matku Zemi. Král pojedl její maso, aby se stala součástí jeho a ponořením do vývaru se ponořil do lůna země, stal se tedy součástí jí.²⁸¹ Je tedy zřejmé, že i po christianizaci měli Keltové královskou moc stále spojenou s božskou a staré zvyky, byť v jiné formě, se zachovaly.

Ke královskému postu náležely také různé ctnosti. Pokud byly porušeny, panovník byl svržen či ztrestán. Příkladem je *Bres*, který v době zranění krále Núada, převzal jeho povinnost. Jako vládce byl lakomý a asketický, což bylo v rozporu s ctnostnou štedrostí a pohostinností. Byl tedy svržen a zabit.²⁸²

---

²⁷⁶ ELIADE, M. *Mýtus a skutečnost*, s. 34-35

²⁷⁷ Tamtéž.

²⁷⁸ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 57

²⁷⁹ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 89

²⁸⁰ CAMBRENSIS, Giraldus. *Dějiny a místopis Irska*, s. 131

²⁸¹ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 57

²⁸² Tamtéž.

Starý král byl nejčastěji zabit během svátku *beltain*, kdy zemřel v očistném ohni či vodě a mateřská bohyně si následně vyvolila nového muže, který symbolizoval nový rok.²⁸³

6.4. Velekrálové

Velké množství králů na irském území vyvolává domněnku, že musel být jeden, který rozsuzoval a vládl všem ostatním. Pokud nějaký takový *velekrál* byl, s největší pravděpodobností žil na hradě Tamairu, ovšem zřejmě neměl až tak nadlidské schopnosti a velkou moc, jak vypravují legendy.²⁸⁴

Tento post byl z historického hlediska spíše náboženský než politický.²⁸⁵ Dle legend to totiž nebyli nižší králové, ale až král z Tamairu, který musel absolvovat vybrané zkoušky: jízda v královském voze, musel mu padnout královský plášť aj. Hlavní zkouškou byl kámen Fáil. Ačkoli pseudohistorie tomuto králi nad celým Irskem přeje, historické právníké texty nikoli.²⁸⁶

V historických textech se začíná pojem *ardrí* (česky: „velekrál“²⁸⁷) objevovat až od 8. st. n. l.²⁸⁸

---

²⁸³ VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*, s. 38

²⁸⁴ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, str. 82

²⁸⁵ MOODY, Theodore W. *Dějiny Irska*, s. 35

²⁸⁶ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, str. 84

²⁸⁷ MOODY, Theodore W. *Dějiny Irska*, s. 35

²⁸⁸ Tamtéž.

7. HRDINSKÉ EPOSY

V mýtech Ulsterského a Fenianského cyklu pokračuje tradice soubojů božstev, která zřejmě vyplývala z „*teologické debaty v nejvyšších kněžských kruzích*“²⁸⁹ a byla zachycena do mytických příběhů těchto dvou cyklů.

Lid bohyně Danu v těchto soubojích mohl prezentovat vádu nebes a vzdušného prvku. Svědčí o tom i podoba Túana mac Cairila, který se v této době změnil v orla (symbol nebes a vzduchu).²⁹⁰

Ulsterský cyklus, ve kterém se prolínají postavy rodu Túatha a „noví“ hrdinové, je možné vyložit jako souboj starého nebeské doktríny s doktrínou zemskou.²⁹¹ Jiní autoři v tomto cyklu vidí střet matriarchální a patriarchální společnosti.²⁹² Nejznámějším sbírkou z tohoto cyklu je *Táin Bó Cúailnge*.

7.1. Táin Bó Cúailnge (Uloupení býka z Cúailnge)²⁹³

Příběhy *Cú Chulainna* a *Conchobara mac Nessay* byly poměrně mladé s historickou základnou, která je pro keltskou písemnou tradici obvyklá. V tomto případě je ovšem historiky vztažena ke konkrétnímu období. Předpokládá se, že král Conchobar žil v 1. století n. l.²⁹⁴ Na historickém základě stojí i hlavní ulsterské sídlo *Emain Macha*, je zakresleno pod názvem Isamnion na mapě Irska z 2. Století, jejímž autorem byl Ptolemaios Alexandrijský²⁹⁵. Podle křesťanské pseudohistorie vzniklo během 7. století před n. l. a zničeno bylo mezi 3. – 5. stoletím.²⁹⁶ Životy hrdinů eposu se ovšem stále značně podobají životům reků z Homérovy Iliady a jsou tedy značně mytické.²⁹⁷ Obvyklé je také

²⁸⁹ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 131

²⁹⁰ Tamtéž, s. 121

²⁹¹ Tamtéž, s. 131

²⁹² CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 94

²⁹³ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 241

²⁹⁴ CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*, s. 94

²⁹⁵ Tamtéž.

²⁹⁶ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 210

²⁹⁷ MOODY, Theodore W. *Dějiny Irska*, s. 24

srovnávání uladských událostí s biblickými, kdy Conchobar mac Nessa umírá souběžně s Ježíšem Kristem.²⁹⁸

Jednou z hlavních postav tohoto cyklu je *Cú Chulainn*. Jeho výjimečnost se projevuje už od dětství, například když s ostatními chlapci hrají „hurling“ a i když je to hra družstev, on sám všechny poráží²⁹⁹. Z jeho mládí pochází též jeho jméno, které v překladu znamená „*Chulainnův pes*“³⁰⁰ a získává ho, když nahrazuje Chulainnova hlídacího psa, kterého jako chlapec zabil a jako pokání se zavazuje za psa hlídat pevnost.³⁰¹

Cú Chulainnův život je podobným i jiným hrdinům keltských mýtů. Ovšem je zde vidět značný posun. Ačkoli je svou vyvoleností a výjimečností podobný například Lugovi, on sám není bůh. Je hrdina, který se s bohy setkává³⁰², ale v žádném případě se nestává jedním z bohů.

Z pole mýtů o bozích se tedy pomalu dostáváme do oblasti, kde je více zdůrazňováno lidství. Vůle různých postav z rodu Túatha je zde také patrná, ale už není tou hlavní. Bozi se tedy pomalu vytrácejí a jejich důležitost v příbězích nahrazují historické postavy, kterým zůstává lidskost.

V nejmladším **Fenianském cyklu** sice vyhrává zemská doktrína, ovšem pohlcuje také staré zvyklosti a transformuje je do nového celku. Hlavní hrdina Finn nakonec umírá a s ním zřejmě i zbytky původního keltského náboženství.³⁰³

Přerod původního keltského náboženství v křesťanství je viditelný v některých legendách. Za příklad si uveďme jednu z verzí legendy o Oissínovi, která nelíčí Oissianův návrat tragicky (viz Vytlačení Túatha de Danánn). Oissín po došlápnutí na irskou půdu sice stárne, ale neumírá. Stává se starcem, který truchlí po starém světě, jehož byl kdysi součástí. Tohoto starého nešťastníka se ujímá svatý Patrik.³⁰⁴ Oissín zde tedy symbolizuje Fenianský cyklus, který

---

²⁹⁸ MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*, s. 210

²⁹⁹ „http://www.gutenberg.org/files/16464/16464-h/16464-h.htm#footnotetag6_131“

³⁰⁰ SCOTT, Michael. *Hrdinové irských bájí*, s. 48

³⁰¹ „http://www.gutenberg.org/files/16464/16464-h/16464-h.htm#footnotetag6_131“

³⁰² Tamtéž.

³⁰³ LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*, s. 152-164

³⁰⁴ Tamtéž, s. 164

vystupuje jako představitel starých náboženských představ, a který je vzat pod ochranná křídla nově příchozí křesťanské víry.

ZÁVĚR

Na počátku práce jsme se seznámili s irským ostrovem a přírodními podmínkami, které ovlivňovaly keltský život a tedy i pojetí bohů. To bylo úzce spjato s vnímáním přírody a přírodního cyklu. Není možné chápat jednotlivé bohy jako individua, bez jakéhokoli kontextu. Každý bůh, patří do nějakého rodu, každý bůh má aspekty, které se prolínají s aspekty přírody. Dnes už se nedozvíme, jaký historický základ jednotliví bozi měli, nepoví nám životní příběh konkrétní historické osobnosti, poskytnou nám snad náznak jejího života. Vypoví nám ovšem mnohé o životě Keltů, jejich společenských hodnotách a událostech, se kterými se museli vypořádat.

Skrze knihu Lebor Gabála Érenn jsme si přiblížili pseudohistorické vlny osídlování irského ostrova. Rozebrali si jednotlivé vlny a poznali původ irských bohů. Ti nežili na ostrově od jeho stvoření, ani ho nestvořili. Pracovali na jeho proměnách, ale ostrov jako takový zde byl dávno před jejich příjezdem. Dokonce ani božské pokolení nebylo pouze jedno. Ačkoli rod Túatha De Danánn má nejvýraznější nadpřirozené schopnosti a členové tohoto rodu se v irské mytologii vyskytují nejvíce, předcházející rody byly také významné pro ostrovní historii. Tyto kolonizační vlny tvořily jeden celek – současné Irsko a životní podmínky. Jejich propojenost je viditelná i na postavě Túan mac Cairila, jehož život začíná druhou kolonizační vlnou a opět končí s poslední vlnou, příchodem Keltů. Všechny pseudodějinné události tedy ústí v příchod lidí.

Zde se nachází paradox, že smrtelní lidé potlačují božský rod Túatha De Danánn. Pokud si však uvědomíme pojetí bohů jako nesmrtelných bytostí, které jsou antropomorfní včetně lidských vlastností a rozmarů. Jejich nesmrtelnost také neznamena, že je nelze násilím zabít. Jediné, čím mají bozi navrch, jsou kouzla a i ta jsou omezená. Koneckonců samotní lidé mají kouzelnou moc díky druidům. Svět se tedy rozděluje na dualistický – svět na zemi patřící smrtelným lidem a smrt v zásvětí patřící bohům a jiným nadpřirozeným bytostem. Bozi tedy nesídlí někde v nebi, ale spíše pod zemí či na vzdálených ostrovech za břehy Irska.

Přesto zůstává v smrtelnících vůči božským bytostem určitý respekt. I přes značnou lidskou sílu a schopnosti, stále lidé nedokáží ovládat přírodu a počasí. Antropomorfní pojetí bohů tedy zůstává, ale zároveň jsou u různých bohů vyzdvihovány různé aspekty, kterými dokáží ovládat jak počasí, tak přírodní cykly. Lidé se stávají závislí na jejich rozmarech, a proto se snaží skrze rituály bohy udobřovat. V mytologii jsou nejskloňovanější stále jména příslušníků rodu Túatha De Danánn. Jak to bývá ve všech rodech, tak i v tomto, se rodí noví božští potomci a potlačují své předky. Počet bohů se zřejmě zmenšuje a jeden bůh má na starosti více oblastí lidského života než jeho předci, za příklad si můžeme uvést Lughu, který má větší a rozsáhlejší moc než jeho otec, matka, ale i děd, kterého poráží.

Není ovšem uctíváno veškeré božstvo najednou. Bohové jsou zřejmě vybírání dle situace a potřeb lidí. Několik bohů je však uctíváno pravidelně a to vzhledem k jejich důležitosti pro lidské přežití. Ve čtyřech pevných svátcích, kterými jsou Imbolc, Beltain, Lughnasad, Samain, se každoročně promítají snahy lidí, zachovat zemědělský cyklus země a i lidský život. Na těchto svátcích vidíme, že plodnost dobytka i lidí, stejně jako úroda země byly pro Kelty stěžejní. Zřejmě i proto byly v této společnosti vyzdvihovány ženy jako bohyně úrody – *Terra Mater*. Ženská schopnost přivádět na svět děti a pečovat o domácí krb, byla pro zachování života primární.

Kromě těchto božstev, která byla uctívána pravidelně, jsou i vedlejší. Ta, která byla uctívána například v době válek. V těchto se také promítal ženský aspekt. Ženy dávající život ho i braly. Opět se zde tedy setkáváme s ženskými božstvy. Keltská společnost tedy byla silně matriarchální, ovšem nebyl potlačován ani mužský prvek. I ten byl důležitý a s postupem času se objevovalo stále více mužských hrdinů. Přejít společnosti k patriarchální je viditelný na novějších mytologických cyklech s hrdinskými eposy. V těchto cyklech jsou bozi postupně potlačováni a rod Túatha zaniká. Dostávají se do pozadí příběhů, občas vystoupí jako pomocníci hlavních postav, ovšem hrdinové jsou už výhradně lidé. Postupně zůstávají jen nadpřirozené schopnosti zvířat, výjimečně nadaní lidé a kouzla druidů, ale bozi jako takoví zanikají.

V této práci tedy bylo přiblíženo pojetí bohů, jak je mohli chápat irští Keltové v předkřesťanské společnosti. Od příchodu božských rodů na ostrov. Přes vyzdvižení významných příslušníků božského rodu Túatha De Danánn, který se stal pro mýty a lidský život stěžejním. Příslušníci tohoto rodu se vyznačovali smrtelností a jejich osudy se prolínaly s osudy smrtelníků. Božské schopnosti a nadřazenost je nezřetelnější právě u rodu Túatha De Danánn, jehož členové byli zřejmě i nesmrtelní či minimálně neumírali přirozenou smrtí. Ovládali magii a v mnoha mýtech mají různé nadpřirozené schopnosti. Ostatní mytické postavy jsou buď staří bohové, přejatí zřejmě od předkeltských obyvatel, nebo historické postavy, které nějak vynikly a byly zbožštěny. Bozi pečovali o pozemský svět, ovládali počasí, lidské osudy a starali se i o posmrtný život lidí. Byli tedy uctíváni a usmiřováni skrze rituály a obětní dary. Práce končí přiblížením postupného zanikání těchto bohů, spolu se zanikáním společnosti, která je uctívala. Tento zánik je zpečetěn přijetím křesťanského Boha a vytlačení původních bohů do sféry pohádek.

PRAMENY

JONES, Mary. *Lebor Gabala Erenn* (online). (překlad: MACALISTER, R. A. S.). (20. 12. 2013) Dostupné na webu:
<<http://www.maryjones.us/ctexts/leborgabala.html> >

Project Gutenberg's The Ancient Irish Epic Tale Táin Bó Cúalnge (online). (překlad: DUNN, Joseph). (13. 3. 2014) Dostupné na webu
<http://www.gutenberg.org/files/16464/16464-h/16464-h.htm#footnotetag6_131>

CAMBRENSIS, Giraldus. *Dějiny a místopis Irska*. 1. vydání. Praha: AURORA, 1998. ISBN 80-85974-99-1

SEZNAM LITERATURY

MOODY, Theodore W. *Dějiny Irska*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-179-8

GREEN, Miranda Jane. *Keltské mýty*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-222-7

VLČKOVÁ, Jitka. *Encyklopedie keltské mytologie*. 1. vydání. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-066-7

CLARUS, Ingeborg. *Keltské mýty: Člověk a jeho jiný svět*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, s. r. o., 2001. ISBN 80-7021-470-8

ELIADE, Mircea. *Mýtus a skutečnost*. 1. Vydání. Praha: OIKOYMENH, 2011. ISBN 978-80-7298-462-6

MACKILLOP, James. *Keltské bájesloví*. 1. Vydání. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-881-5

LENGYEL, Lancelot. *Tajemství Keltů*. 1. Vydání. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2010. ISBN 978-80-7207-787-8

DEMJEANČUKOVÁ, Dagmar. *Náboženství: dějiny a současnost*. 1. Vydání. Plzeň: ZČU, 1995. ISBN 80-7082-230-9

STORL, Wolf-Dieter. *Magické rostliny Keltů*. Praha: VOLVOX GLOBATOR, 2004. ISBN 80-7207-557-8

MURPHY, Anthony. *Newgrange and the Boyne Valley monuments* (online). (30. 1. 2014) Dostupné na webu: <<http://www.ancient-origins.net/ancient-places-europe-opinion-guest-authors/newgrange-and-boyne-valley-monuments-advanced-lunar-0>>

HAARMANN, Harald. *Historie potopy světa*. 1. Vydání. Praha a Litomyšl: nakladatelství Ladislava Horáčka – Paseka, 2010. ISBN 978-80-7432-079-8

CHLUMSKÝ, Jan. *ŽIVOTOPISY SVATÝCH: Svatá Brigita z Kildare* (online). (22. 2. 2014) Dostupné na webu: <<http://www.catholica.cz/index.php?id=418>>

Epos o Gilgamešovi. (překlad MATOUŠ, Lubor). 3. vydání. Praha: Československý spisovatel, 1976. ISBN –

SCOTT, Michael. *Hrdinové irských bájí*. Vydání neuvedeno. Brno: Ando Publishing, 1996. ISBN 80-902032-6-4

PROFANTOVÁ, Naďa. PROFANT, Martin. *Encyklopedie slovanských bohů a mýtů*. 1. vydání. Praha: Libri, s. r. o., 2000. ISBN 80-7277-011-X

BUTLER, Joseph. *Encyklopedia of Religion (vol. 2 – Attributes of God)*. (editor JONES, Lindsay). 2. vydání. Thomson Gale, 2005. ISBN 0-02-865997-X

RESUMÉ

This bachelor thesis deals with Irish Celtic's gods before Christianization of Ireland. Primary source of this thesis is *Lebor Gabála Éirenn*, one of the oldest Irish books. First part of this work is dedicated to analyse of colonize Ireland by gods and humans. Since Cessaire came to colonize the island, to came of Celtic's ancestors. In this work is emphasis on Túatha De Danánn, the fourth group of colonialists and the main deity of Celts. Túatha were different than the others tribes in many ways. Not only their came to island was mysterious, but they brought few magic objects and strong magic powers.

Second part of thesis is about various cults, for example: cult of the sun, cult of the death and the others. The most important for Celtic's survival was cult of Terra Matter. Most of this part is devoted to this cult and the four feasts that belong to it too. These four feasts were called: Imbolc, Beltain, Lughnasad and Samain.

In the third part there is a list of persons of consequence. This list includes druids, fili and bards, kings and high kings. All members of this list were important for Celtic religion. Their roles consisted of the rule over the people and adhere to the instructions sent by gods.

Last part of this bachelor thesis is about fading faith in polytheistic gods. All gods are gradually forgotten and mythology became about strong heroes of the human origin. Sometimes the heroes had some god ancestry, but they were not gods. These heroes' eposes tell about historical kings and have historical basic. At the end, all old gods were replaced by one Christian God.